

BBL

Biblioteksbladet

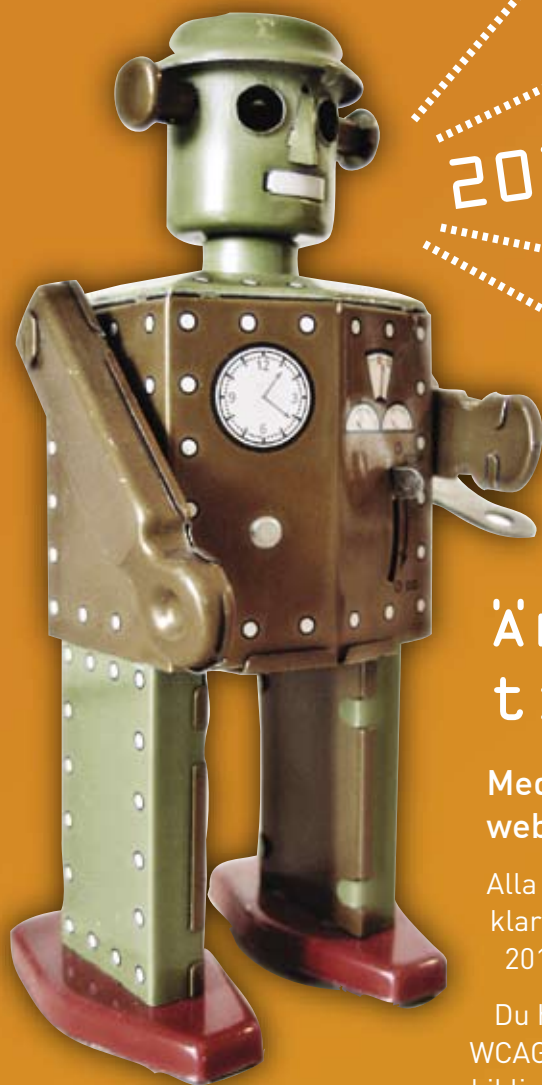
Biblioteken och ekonomin 2010

**Bibliotekslagen –
perspektiv och framtid**

**E-pliktlagen och KB –
förväntan och ovisshet**

10:2009





2010 är här!

Är ditt bibliotek tillgängligt?

Med CS Library har du i alla fall löst tillgängligheten på webben. På mindre än en vecka är du igång!

Alla pratar om tillgänglighet. Regeringen och EU har satt upp en klar målsättning att "Sverige och Europa skall vara tillgängligt" år 2010. Men vad betyder egentligen detta?

Du har kanske hört talas om 24-timmarsvägledningen, W3C, WCAG 1.0 och 2.0, ATAG osv. Inte lätt att veta vilka av dessa riktlinjer som biblioteket bör följa. Desto skönare är det då att veta att med CS Library uppnår du allt och mer därtill av regeringens och EU:s ambitioner.

Med CS Library får du hjälp att skriva och publicera så att alla kan ta del av webbplatsen, oberoende av funktionshinder. Med CS Library kan du "surfa" till biblioteket från PC:n, Macen, mobilen eller varför inte från barnens Xbox. Gå på biblioteket hemifrån! Tillgänglighet handlar också om att göra biblioteken tillgängliga för de som bor långt ifrån, som jobbar oregelbundna tider eller som av andra skäl har svårt att ta sig till det fysiska biblioteket.

Kort sagt - med CS Library har ditt bibliotek redan passerat år 2010.

Kontakta gärna Rey Langels, VD för Teknikhuset AB,
tel: 090-70 87 06 epost: rey.langels@teknikhuset.se så får du veta mer!

www.teknikhuset.se

Teknikhuset uppfinner och utvecklar programvara och lösningar med människan i centrum för att göra information och teknologi tillgänglig för alla. Produkterna utvecklas på Microsoftplattformen, men kan tack vare sin öppenhet (SOA, XML, web services, web parts, m.m.) enkelt användas tillsammans med de flesta system på marknaden. Våra kunder är kommuner, myndigheter, företag och organisationer med stora krav på säkerhet och tillgänglighet. Teknikhuset har ramavtal med Verva.

ÄRGÅNG 94

Postadress
Box 70380
107 24 Stockholm

Besöksadress
World Trade Center, D5, Klarabergs-
viadukten 70 eller Kungsbron 1,
Stockholm
Tel. 08-545 132 30
BBL Tel. 08-545 132 40
Fax 08-545 132 31

Svensk Biblioteksförnings hemsida
<http://www.biblioteksforeningen.org>

Prenumeration på BBL
För medlemmar i föreningen ingår
BBL i medlemsavgiften, 350:– för
enskild medlem (heltidsstuderande
och pensionärer 175:–). Övriga beta-
lar 500:– (Sverige), utanför Sverige,
600:–

Ansvarig utgivare
Chefredaktör
Henriette Zorn tel. 08-545 132 41
hz@bbl.biblioteksforeningen.org

Iredaktionen
Åsa Ekström 08-545 132 43
asa@bbl.biblioteksforeningen.org

Recensionsansvarig
Johannes Rudberg
johannes.rudberg@kb.se

Grafisk form: Paolo Sangregorio

Omslag: Paolo Sangregorio

Redaktionen förbehåller sig rätten
att korta och redigera manus. För
obeställt material ansvarar ej.

Annonser
Bo Eriksson
Knut Wallenbergs väg 35
133 34 Saltsjöbaden
tel. 08-717 43 57 eller
070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com
Moms/annonsskatt utgår ej!

Tryck
Norra Skåne Offset, Hässleholm
ISSN: 0006-1867

Svensk Biblioteksförning är en
ideell förening med uppgift att främja
svenskt biblioteksväsen.
Biblioteksbladet speglar föreningens
verksamhet, åsikter och ställnings-
tagande men har också till uppgift
att väcka egen debatt genom att ge
utrymme åt andra åsiktsyttringar.
Tidningen har en fri och självständig
roll och bedrivs med tryckfrihetsför-
ordningen som grund.

Denna tidning gick i tryck den
15 december.

Den här tidskriften är
TS-kontrollerad.



Förord

Henriette Zorn

ANNU ETT år går mot sitt slut
och man kan nog med för-
lov säga att 2009 var ett
biblioteksintensivt år. Det
har pratats väldigt mycket bibliotek och
det inte bara internt – Malmös beramade
gallring av böcker skapade t ex debatt i
vida kretsar och visade om inte annat på
ett otroligt engagemang för bibliotekens verksam-
het.



I Kulturutredningen – som vi levt med nästan
hela året – fick branschen gehör för önskemålet
om en nationell bibliotekspolitik i så motto att KB
föreslogs få ett utökat uppdrag för de nationella
biblioteksfrågorna – ett ansvar som alltså även
omfattar läns- och folkbibliotek. När detta skrivs
har riksdagen ännu inte fattat beslut i frågan. Det
sker den 14 december – en dag innan denna tidning
går i tryck.

I väntan på beslut försöker KB rusta sig genom att
planera för hur uppdraget ska genomföras. En plan
ska vara klar den sista april 2010. Hur man tänker
kring den avslöjades i viss mån på det seminarium
om nationell bibliotekspolitik som Svensk Biblio-
teksförning i samarbete med KB anordnade i de-
cember. Bland annat ska en organisation, Nationellt
samråd, skapas för arbetet med planen. I den ska
max tio representanter från bibliotekssfären ingå.
Ordförande i detta planverk blir Mats Herder och
man har bett Barbro Thomas att bli sekreterare. Rå-
det/planverket ska bjuda in till möten "för dialog" på
olika platser i landet samt föra diskussioner "i nära
samarbete med länsbiblioteken och andra lokala
och regionala aktörer".

Det är svårt att redogöra för vad en plan kan tänkas
innehålla innan man fått ett uppdrag som man kan
tolka och precisera. Men från KB:s sida tänker man
att planen ska rymma en beskrivning av nuvarande
ansvarsfördelning, beslutsstrukturer, finansiering,
nuvarande samordningsuppgifter och hur dessa
kan anpassas till ett utvidgat uppdrag samt förstås:
hur man vill genomföra det hela, vilka resurser och
kompetenser som krävs. Det är inte lite att bita i –
och alla ska ju med på tåget dessutom...

Det här är bara en av flera bollar i luft-
en när 2009 blir 2010.

Bibliotekslagen, eller snarare utvär-
deringen av den, är en annan sådan boll.
Den kommer att landa den 10 januari
– det råder det ingen tvekan om. Men
vad händer sedan? Inger Eide-Jensen
redogjorde på nämnda seminarium för

sitt arbete med utvärderingen (läs mer om det i detta
nummer). Hon talade också om de dramatiska för-
ändringar som inte bara bibliotekslandskapet utan
samhället i stort har genomgått sedan biblioteks-
lagen trädde i kraft. Inger Eide-Jensen betonade vik-
ten av att biblioteken kan uppträda samlat för att ha
en möjlighet att hänga med i informationsflödet och
i ett medielandskap som idag förändrar sig mycket
snabbt. Hennes kanske viktigaste budskap i det
sammanhanget handlade om de utmaningar som
biblioteken har framför sig. Digitaliseringen brukar
framhållas som den största förändringen som påver-
kat biblioteksverksamheten. Det är förvisso en stor
förändring men, enligt Eide-Jensen, är användar-
beteende och medievänor hos barn och unga den
allra största förändringen för bibliotekens del. Att
möta eller nå dessa användare och icke-användare är
en stor utmaning och ställer nya krav.

Med oss in i nästa år släpar vi också på den kris
som vi levt med i över ett år nu. Samtidigt som det
försiktigt talas om att det värsta är över är den eko-
nomiska krisen bara i sin linda i landets kommuner.
Det visar BBL:s enkät om budgetläget för landets
folkbibliotek. 87 procent av de som svarade på den
enkät BBL skickade ut i höstas, uppger besparingar
eller nedskärningar 2010. Det handlar om nedlägg-
ningar av biblioteksfilialer, arbetsplatsbibliotek,
bokbussar, minskade medieanslag och indragning
av tjänster. På vissa ställen handlar det om rena
stålbadet, på andra har aviserade neddragningar av-
värjts i sista stund. Som framgår av artiklarna i detta
årets sista nummer slår besparingarna väldigt olika,
beroende på i vilket skick man tvingas möta dessa
bistare tider. BBL fortsätter att följa utvecklingen.

Men först: God jul och väl mött på det nya året.
Och tack till vänner och samarbetspartners.

Ur innehållet:

- 4 Biblioteken och ekonomin 2010. Åsa Ekström/Henriette Zorn/ Erik Lindfelt/ Anna Hållams
- 14 I väntan på ... e-plikten. MarieLouise Samuelsson
- 16 Bibliotekslagen: En rapport och en utvärdering. Henriette Zorn
- 20 Upphovsrättsexperten Lawrence Lessig i riksdagen. Åsa Ekström
- 24 Google backar i reviderat avtal. Henriette Zorn
- 28 Dubbelkrävs. Anders Lundström

Avdelningar

- 22 Debatt och kommentar
- 30 Recensioner
- 31 Krönika
- 34 Utblick
- 38 Besserwisser
- 39 Föreningsnytt
- 43 Kalendarium



9 av 10 måste skära ner

En majoritet av landets folkbibliotek drabbas av besparingar nästa år. Det visar en enkät som BBL har gjort. Endast tre procent av biblioteken redovisar någon form av satsning i budgeten.



FOTO: ANNA HALLÅNS

AV ÅSA EKSTRÖM

87 procent av de som svarade på den enkät BBL skickade ut i höstas uppger besparingar eller nedskärningar 2010. Interiörbild från Eskilstuna stadsbibliotek.

BBL SKICKADE under hösten ut en enkät till ansvariga verksamhetschefer vid 220 folkbibliotek. En majoritet (87 %) av de biblioteks- och kulturchefer som besvarat enkäten (42 %) rapporterar om besparingar i och mindre resurser för biblioteksverksamheten i landets kommuner.

Enkäten ställdes följande tre frågor:

1. Hur ser det ekonomiska läget ut för biblioteken i kommunen när budgeten är klubbad?
2. Kan det komma något gott ur besparingarna, t ex utrymme för nytänk i skarpt läge?
3. Har politikerna i din kommun tillräcklig kunskap om biblioteksverksamheten?

De 92 biblioteken – från Övertorneå i norr till Malmö i söder – som svarat på enkäten ger lika varierande bilder av läget som bibliotekskommunerna skiljer sig åt. I en del fall har man dessutom svarat innan beslut klubbats. Några redovisar oerhört detaljerat och konkret för hur stor minskningen är i jämförelse med tidigare år och vad som gäller fram till 2012. Medan andra nöjer sig med att konstatera att

man har "en treprocentig neddragning som man att kommer klara", utan att ens nämna budgetsumman. Dessutom har inte alla svarat på samtliga frågor – i en del fall har man struntat helt i någon av de två sista frågorna. I ett fall har man på egen hand formulerat om fråga 2 och 3 helt!

Av de 92 bibliotek som svarat på enkäten är det bara tre bibliotek (drygt 3 %) som redovisar en ordentlig budgetsatsning från kommunens sida. Ytterligare två redovisar även de satsningar men det är tveksamt om det egentligen kan kallas för det. Orsaken är att man får tilldelning samtidigt som man måste ge/leverera för att fylla luckor som uppstår i andra delar av verksamheten. I en kommun skapas en ny kultursamordnare/bibliotekarietjänst inom äldreården. Samtidigt återbesätts inte en vakant skolbibliotekarietjänst på grund av neddragningar inom skolförvaltningen. Det drabbar i praktiken folkbiblioteket som förutsätts möta lärarnas och elevernas behov.

Nio kommuner (knappt 10 %) uppger att det inte sker någon förändring i budgeten jämfört med 2009. Men när man tittar närmare så innebär det ändå besparingar efter-

som man inte får kompensation för löne- och prisökningar. En av de nio kommunerna uppger att tidigare år har budgeten alltid räknats upp i kompenserande syfte men att så inte sker inför 2010.

80 bibliotek (87 %) redogör för att de drabbas av en ramminskning, sparbeting, budgetminskning, mindre nedskärning eller att budgeten inte räknas upp. När det gäller besparingar ligger dessa i genomsnitt på cirka 3–5 %. Men det finns flera kommuner som anger besparingar på 10 % och några få uppemot 18 %. Konsekvenserna av besparingarna varierar stort. En mindre neddragning kan slå oerhört hårt på en ort medan man på andra ställen säger sig klara en femprocentig neddragning eftersom man är rustad exempelvis när det gäller RFID-teknik. Det finns även bibliotek som varit någorlunda förskonade från tuffa besparingar.

På frågan om det trots allt kan komma något gott ur besparingar svarade en majoritet, 56 %, nej. Ungefär 40 % av enkätsvaren kan sägas svara nja på frågan. Här menar de svarande att det visserligen kan öka kreativiteten när man tvingas prioritera och se över delar

Krisen slår olika hårt

inom verksamheten men att tidpunkten eller förutsättningarna är felaktiga. 20 % av de svarande kan placeras i kategorin "vet ej". En majoritet av dessa skrev att de inte vet om det kan komma något gott ur besparingar, två uppgav som orsak att man var nyanställd som bibliotekschef och arbetat för kort tid för att kunna uttala sig med säkerhet. Ett fåtal valde att inte alls svara på frågan.

När det gäller frågan om politikerna har tillräcklig kunskap om biblioteksverksamheten svarar drygt hälften att det nog är så och så med den saken. Knappt 30 % svarar tvärsäkert nej medan övriga (51 %) svarar i mer tveksamma ordalag. I den sistnämnda gruppen redogör de flesta för svårigheterna med att få gehör hos fritidspolitiker som ska behärska alltför stora ansvarsområden. Dessutom ger många uttryck för känslan av att biblioteken inte är lika intressant för politikerna som allt det övriga inom kultur- och fritidssektorn. Knappt 22 % uppgav att de inte vet eller valde att inte svara på frågan. ■

Enkäten i sammandrag:

92 bibliotek av 220 svarade på BBL:s enkät, svarsfrekvens 42 %

1. Hur ser det ekonomiska läget ut för biblioteken i kommunen när budgeten är klubbad?

Andel som anger inga förändringar 2010 jmf 2009: < 10% (dock med förbehåll, se text)

Andel som anger budgetsatsningar: 3 %

Andel som anger minskade resurser: 87 %

2. Kan det komma något gott ur besparingarna, tex utrymme för nytänk i skarpt läge?

Nej: 56 % varav cirka 40 % av svaren faller inom kategorin nja.

Vet ej: 20 %

3. Har politikerna i din kommun tillräcklig kunskap om biblioteksverksamheten?

Nej: 30 %

Tveksamt: 51 % varav 22 % angav vet ej eller svarade inte alls.

HZ

Nedläggningar av biblioteksfilialer, arbetsplatsbibliotek, bokbussar, minskade medleanslag och indragning av tjänster. Samtidigt som det försiktigt talas om att det värsta är över är den ekonomiska krisen bara i sin linda i landets kommuner. Det visar BBL:s enkät om budgetläget för landets folkbibliotek.

AV ÅSA EKSTRÖM

FÅ BLIR väl direkt förvånade över att folkbiblioteken drabbas av besparingar nästa år. Den globala finanskrisen och minskade skatteintäkter i landets kommuner är bidragande orsaker. Regeringen har därför skjutit till tio extra miljarder i ett slags saneringsbidrag till kommunerna. Dessvärre tycks inte det tillskottet ha kommit biblioteken till del. Kommunledningarna prioriterar generellt vården och skolan före biblioteksverksamheten.

Men allt är inte mörker. Sundbybergs stadsbibliotek till exempel kommer att öppna ett nytt bibliotek i Hallonbergen vilket innebär en utökad budget: från drygt 11 miljoner kronor till drygt 17 miljoner kronor. I Sundbyberg får man även kostnadstäckning för löner om 3 % och 2 % för övriga kostnader. Även i Katrineholm har det ljusnat betydligt efter politikernas kovändning: från att två skolbibliotek/filialer var nedläggningshotade till att man istället skjuter till pengar – 650 000 kronor – för att satsa på utveckling av landsbygdsbiblioteken. Dessutom får biblioteket 1 miljon kronor för att genomföra Lär/Lek/Lust/Liv-projektet, vilket innebär en satsning på ett helt nytt barnbibliotek i kulturhuset Ängeln. Att det är valår i antågande är kanske

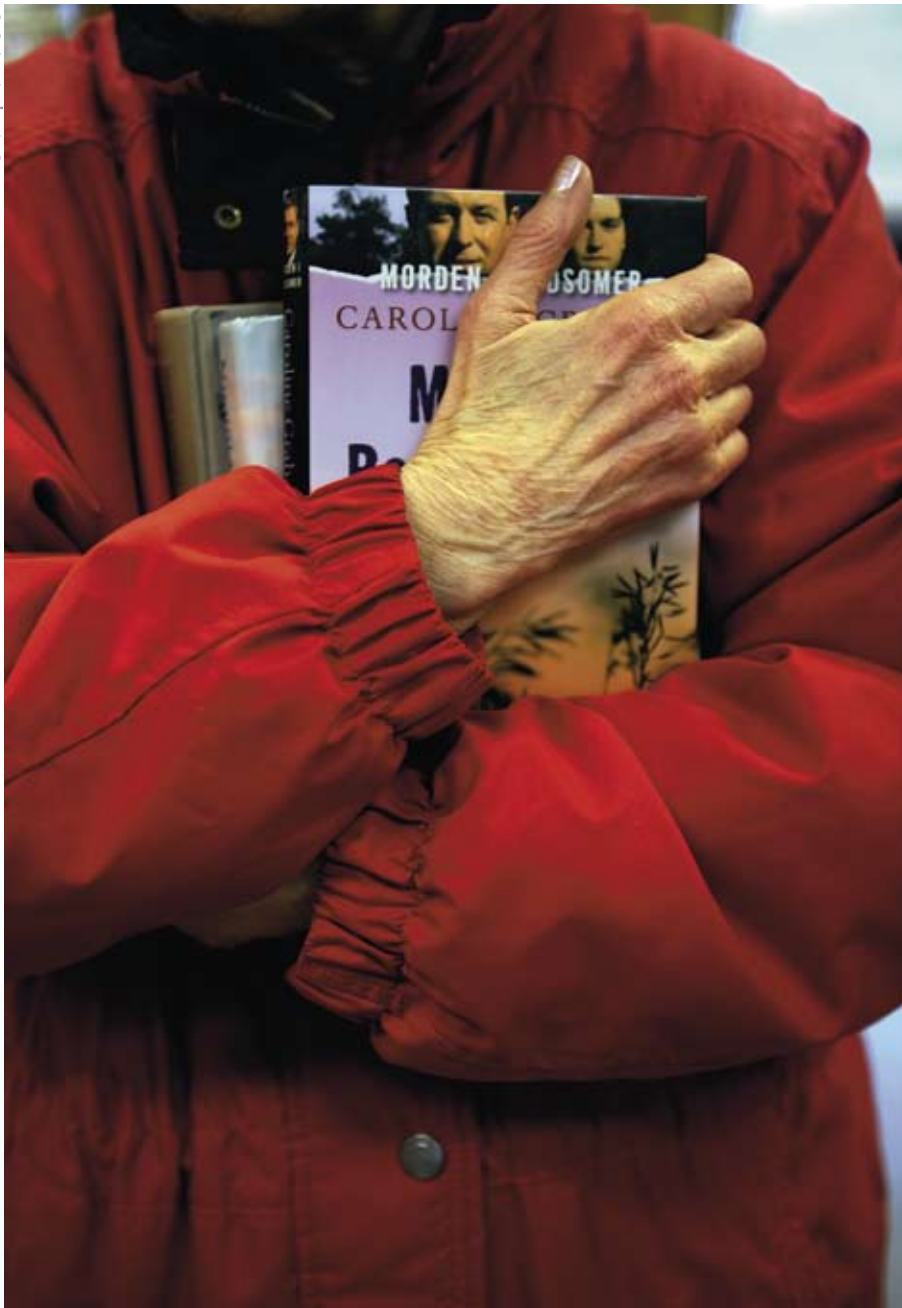
inte oväsentligt för hur man agerar i kommunerna. Flera folkbibliotekschefer uppger att de tror att politikerna inte vågar stänga nedläggningshotade filialer på grund av valet i september.

Botkyrka, Nacka...

Men det står klart att några kommuner kommer att drabbas särskilt hårt. Linköping tex, drabbas av tuffa neddragningar som bland annat innebär uppsägningar och slopad bokbuss. Samtidigt som man redan idag skulle behöva rekrytera tjugo personer för att komma upp till genomsnittet i Sverige avseende bemanning (se BBL nr 9/2009). I Botkyrka blir man av med barnboksbusen och två arbetsplatsbibliotek läggs ned. Dystert, men en tröst är möjligen att man kan glädja sig åt sensationellt goda resultat ifråga om de två nyinvidga profilbiblioteken i Fittja (2009) och Alby (2008) med verksamheter som lett till fler besök och en kraftig ökning av utlånen.

Att redan slimmade organisationer drabbas hårt kan även exemplifieras av vad som händer i Nacka kommun och illustrerar samtidigt det som sker på många håll i landet. För Nacka-bibliotekens del innebär nästa års budget en löne- och priskompensation på 1 %. Dessutom har man beslutat om ett extraanslag på en miljon kronor till Saltsjöbadens nya bibliotek. Vidare räknar man inte med att dra in några ■

"Problemet med neddragningar i dåliga tider är att man aldrig får MER pengar i goda tider. Detta gör att det blir svårt att uthärda neddragningar, eftersom man vet att de blir permanenta."



"Nöden är uppfinningarnas moder men i längden är det bara tröttsamt och nedbrytande med besparingar."

Kommunledningarna prioriterar generellt värden och skolan före biblioteksverksamheten.

■ tjänster nästa år. Men tittar man närmare på verkligheten bakom siffrorna tonar en annan bild fram. Till exempel återbesätts inte fyra pensionsavgångar i Forum Nacka-biblioteket – en neddragning som innebär en minskning

av öppettiderna på söndagar med två timmar. För att klara av det kommer man också att behöva minska på seniorresurser, barngrupper och studiebesök, tror bibliotekschefen. I det mer utsatta Fisksätra i Nacka blir det tuffare

"Det är alltid kreativt med besparingar. Det tvingar fram nytänkande och ifrågasättande av nuvarande arbetssätt och prioriteringar."

när en tjänst försvinner och resurserna rent generellt minskar i området. Ju sämre tider desto mer behövs bibliotekets resurser för de boende i Fisksätra. Man kommer också att mista en socionom som är placerad på biblioteket på heltid. Det är ohållbart att personalen ska kunna vara duktiga och leverera när förutsättningarna förändrats så radikalt, konstaterar bibliotekschefen Barbro Bolonassos. Hon menar att det saknas strategier. Jakten på höga besökssiffror innebär att man struntar i kvaliteten till förmån för kvantitativa mått – något bibliotekschefer på flera håll i landet vittnar om. Å andra sidan finns det också de som är mer optimistiska, som menar att den nedlagda filialen kan innebära en förstärkning av bokbussens verksamhet och också investeringar i RFID-teknik, som ska resultera i att biblioteksservicen inte försämras för kommuninvånarna.

På flera håll i landet pågår också i regioner där man har gemensamt datasystem och webbsida, utökade samarbeten kring EU-projekt för att få nya ekonomiska möjligheter. Många folkbibliotek vittnar om att man re-



Återlämningsapparater, självbetjäning och RFID – några sätt att möta kraven på besparingar.

dan omorganiserat biblioteket och anpassat arbetssätt till minskade personalresurser och för att möta samhällets behov och krav.

Växjö, Borgholm...

Flera av kommunerna redovisar en mindre minskning av de ekonomiska ramarna vilket naturligtvis slår olika hårt beroende på invånarantal och vilka förutsättningar som redan finns. I Växjö finns en besparing på en halv miljon kronor och det hela ska hämtas hem genom effektivisering och organisationsöversyn. Ett annat exempel är Borgholm där man får 97 000 kronor mindre vilket motsvarar tio timmars bibliotekarietjänst. Man minskar då personalstyrkan med en tjänst om 0,25 %. Just på denna ort innebär det att ett integrerat folk- och skolbibliotek blir obemannat en dag i veckan. Dessutom måste man minska på öppethållandet en kväll i veckan. Tjänstemännens förslag var att stänga två filialer som är öppna en respektive två kvällar i veckan. Men politikerna hade bestämt att inga fysiska bibliotek fick röras och klubbade igenom det egna förslaget som innebär att bib-

lioteken numera är öppna två kvällar i veckan, en kväll vardera. Från bibliotekets sida hade man önskat att kvaliteten på skolbiblioteken istället hade kunnat höjas. Överhuvudtaget är det, av enkätsvaren att döma, oväntat många integrerade folk- och skolbiblioteksfilialer som stängs runt om i landet.

Spara och dra in...

Hur möter man då besparingarna? Genom självbetjäning, tycks det som. På en del håll sätter man uppenbarligen stort hopp till att nya återlämningsmaskiner ska lösa rationaliseringarna. Men inte bara. Man kapar i mediabredd och i den uppsökande verksamheten. I Mjölby har man exempelvis minskat på antal dagstidnings- och tidskriftsprenumerationer – från 29 till 9. På en del håll drar man ner i program- och utställningsverksamheten liksom på antal abonnemang på databaser.

Andra exempel: man sparar in på bokdepositioner till servicehus och boklådecirkulation inom omsorgen; Man drar in boklådor till grundskolan och drar ner delar av verksamheten på skolbibliotekscentralen; Man reducerar två informationsdiskar till en. Även minskade medieanslag förekommer. Där filialer ligger hyfsat nära varandra sker en sammanslagning där tex två filialer blir en.

Många bibliotek säger sig redan ha förbättrat samarbetet med externa partners som studieförbund och Kulturskolan för att jaga samordningsvinster. Det finns även exempel där man säger att man nu kommer att börja ta betalt för sådant som tidigare har varit gratis för allmänheten. I Kumla t ex, kommer man i fortsättningen att ta betalt när författarkvällar anordnas. För att sänka hyreskostnaderna vittnar flera enkätsvar om lösningar där biblioteket delar lokaler och därmed hyreskost-

"Avveckling ger möjlighet till utveckling!"

**"Vi kan prata oss blåa om
vår verksamhet men inte
ger det mer pengar."**

■ nader med en annan part. Exempelvis i Hofors planeras en flytt in i Folkets Hus där tanken är att man ska kunna samutnyttja lokaler med fritidsgården och kulturskolan. På flera håll har man vikariestopp, och fortbildning och utvecklingsmöjligheter för personalen är så gott som obefintliga. Sparivern gör att nysatsningar kommer på skam. Istället läggs allt mer pengar på reparationer av föråldrad utrustning.

Politikerna...

Hur ser då biblioteksföreträdarna på politikernas kunskap om det område de ska fatta beslut om? Ingen entydig bild skymtar fram – också där ser det väldigt olika ut. Men politikerna har ofta, framgår det, en välvillig inställning men ingen kunskap eller egentligt intresse. De har ju inte ens lånekort, konstaterar en bibliotekschef krasst. "De klappar oss på huvudet och säger att vi är så duktiga men få förstår omfattningen och betydelsen av bibliotekets olika verksamheter." De saknar helt enkelt kunskap om vilken konkret och viktig betydelse biblioteket har för kommunens utveckling, menar en bibliotekschef i norra Sverige. Hon redogör för svårigheten att informera om verksamheten på ett bra sätt. "Det är svårt att formulera vår betydelse själv, tycker jag, eftersom vi har så många olika ben att stå på. Det skulle vara bra om man gemensamt kunde komma fram till konkreta exempel: att en person som tex hamnar efter

med läsinlärning kan komma att kosta kommunen upp till 600 000 kronor, synliggöra med konkreta exempel som är enkla för icke-biblioteksfolk att ta till sig...". Nationella och regionala verktyg och samarbeten efterlyses av flera – i synnerhet beträffande IT- och katalogfrågor men även för övergripande frågor som verksamhetsuppdrag, medieför-sörjning och kvalitetsfrågor. Flera vittnar om svårigheten att informera politikerna eftersom man på sin höjd kanske träffas två gånger om året. Andra menar att politikerna har tillräckligt goda kunskaper om biblioteksverksamheten och att filialnedläggningar uteslutande beror på det ekonomiska läget – inget annat. Någon skriver om det positiva i att biblioteket finns som en stående informationspunkt under varje nämndsammanträde – något som förbättrat kommunikationen och förståelsen mellan parterna. Några pekar också på att det är svårt för politikerna att förstå hur besparingarna slår, eftersom biblioteket hela tiden töjer på de egna gränserna för att försöka hålla besökarna så skadeslösa som möjligt:

"Bra om politikerna får veta hur våra uppdrag i samhället utvidgas, vi har tex fungerat som vallokal två gånger, och kommer att genomföra också nästa val 2010. Posten har lagt ner och då kommer allmänheten till oss och betalar sina räkningar via internet, turisterna strömmar till eftersom kommunen saknar turistinformation, station för resande på tåg och buss finns ej – då fungerar bibliotekets tidningsrum som resecentrum med kaffe, tidningar, toalett och internetuppkoppling... Listan kan göras lång vilka funktioner ett litet folkbibliotek i ett mindre samhälle kan ha. Dessutom läser fler och fler på distans vilket har inneburit en markant ökning av informationssökning och fjärrlån. Så nog vore det bra med mer information riktad mot politiker!"

Upplands Väsby...

Det finns även exempel där de bistra tiderna öppnar för nya modeller. I Upplands Väsby, som har 38 000 invånare, införs vid årsskiftet ett beställar- och utförarkoncept liknande det som man har i Nacka genom ersättningssys-

temet Kulturlyftet. För Upplands Väsby del innebär det att Kundvalskontoret beställer folkbiblioteksverksamhet av Väsby Valfärd (kommunala produktionen av valfärdstjänster) och ersätter enligt prestation baserat på öppethållande, lån och besök. Ersättningen baseras enligt följande system: 700 kronor per öppettimme, 28 kronor per lån och 8 kronor per besök.

Det slår hårt i Upplands Väsby eftersom utgångsläget är allt annat än ljus: Sedan 2008 har kommunens bidrag till folkbiblioteksverksamhet sänkts med 1 miljon kronor. Man kommer att förlora fyra tjänster (av 14) för att få budgeten i balans 2010. Det kommer att innebära färre inbjudna grupper, eventuellt indragning av bokbussen som står för 36 000 lån om året... resultatet kommer att bli färre lån och besök och därmed mindre pengar. Situationen hjälps inte precis upp av bibliotekets läge, undanskymt bakom centrumanläggningen.

Det nya systemet innebär ytterligare ett administrativt led när Kundvalskontoret ska beställa folkbiblioteksverksamhet av Väsby Valfärd. Därtill kommer att utgifter för gemensamma kostnader inom Väsby Valfärd, tex chefer, ekonomi, personalstöd m.m., nu kommer att tas ut av respektive verksamhet, vilket i praktiken innebär kostnader som kräver besparingar i verksamheten.

En minoritet av de som svarat på enkäten menar att hälsan tiger still. De anser att politikerna vet råkången mellan politiska beslut och tjänstemännens verkställighetsbeslut och tackar för att de inte går in och petar i onödan i verksamheten. ■

**FRÅN OSS ALLA
- TILL ER ALLA!**

**Vagn ZIP för 679 kr.
Hela januari!**

**GOD JUL och
GOTT NYTT ÅR!**

www.innorent.se
Arkitekter Design Inredningar
Tel. 046-524 41

**"Bara det att låna av
varandra och bygga
tillsammans – det är
himla omodernt idag."**

God helg

önskar Eurobib Direct!



Fyll dina sinnen!

*Du har väl inte
missat vår julkampanj?
10–30% rabatt!
www.eurobib.com*

Biblioteksvaruhuset

Eurobib[®]
direct

Beställ direkt. www.eurobib.com

Lammhults Biblioteksdesign AB | Åkergränden 7
221 00 Lund | Tel. 046 31 18 50 | www.eurobib.com

Kampanjpriserna gäller t.o.m. 31 december 2009 om inte annat anges. Alla priser exklusive frakt och moms.

Nedslag Eskilstuna

Slakten stoppades – i sista stund

FOTO: ANNA HALLMANS



Biblioteksfilialen i Kjula – en mil öster om Eskilstuna – räddades i sista stund och återuppstår vid årsskiftet.

Drygt hälften av Eskilstunas biblioteksfilialer skulle bort. Så löd beslutet i maj. Eskilstuna blev därmed en biblioteks-värsting bland landets kommuner. Men fem i tolv ändrade sig politikerna.

AV **ERIK LINDFELT**

IESKILSTUNA MILDRADES besparingskravet från 3,8 till 2,6 miljoner och de fyra filialer som hotats får överleva – om än i bantad form.

Biblioteket i Kjula möter med bistert anslag på dörren: *Tisdagen den 15 december är sista dagen som det är öppet!*

Men genom en räddningsaktion i sista stund blir det en fortsättning. På nyåret återuppstår Kjulabiblioteket. Strängt slimmat. Entréskylten får väl bytas ut.

– Vi har kastats mellan hopp och förtvivlan. Stundtals har det känts för jävligt, allt vad vi byggt upp skulle raseras, säger Hasse Dahlbom, luttrad bibliotekarie i Kjula.

Under hösten har han och kollegan Kerstin

Henriksson förberett stängningen. Tidningsprenumerationer har sagts upp, satsningar har skrinlagts. Totalt har biblioteksfilialen i Kjula – en mil öster om Eskilstuna – haft nästan en och en halv tjänst. Man har hållit öppet 19 timmar i veckan för allmänheten, plus ett antal förmiddagstimmar för eleverna på Kjula skola intill. Från årsskiftet blir det istället sju bemannade timmar i veckan. Förhoppningsvis kommer ideella krafter i Kjula kunna hålla öppet ytterligare något. Dessutom planeras ett nytt stopp med bokbussen. Men det blir inte Hasse och Kerstin som kommer att tjänstgöra där – de förflyttas.

– Det är ändå en seger för förnuftet, menar Hasse. Protesterna har haft effekt.



FOTO: ANNA HALLAMS

– En seger för förnuftet menar Hasse Dahlbom, bibliotekarie i Kjula, som dock inte kommer att vara kvar när filialen öppnar igen, utan förflyttas.

För protester har det varit. Pensionärsorganisationer och hembygdsföreningar har författat skrivelser. Eleverna har engagerat sig. Insändare har skrivits. Stödet har varit stort.

– Folk blev förbannade! säger Noomi Edstein från Barva, grannsocken till Kjula.

Hon är en av de många som använder Kjula-biblioteket. Bland annat leder hon en läsecirkel där varannan vecka.

När vi besöker filialen är det inte helt lätt att få en lugn pratstund med Hasse Dahlbom. Förra året hade biblioteket drygt 19 000 utlån och lika många besök. Hela tiden kommer det in folk. Böcker lämnas åter, nya lånas. Det bläddras i tidskrifter. Och Hasse far som en tätting mellan oss och lånedisken.

– Nedläggningsbeslutet var helt sjukt, fyller Inga Flood – också flitig biblioteksbesökare – i.

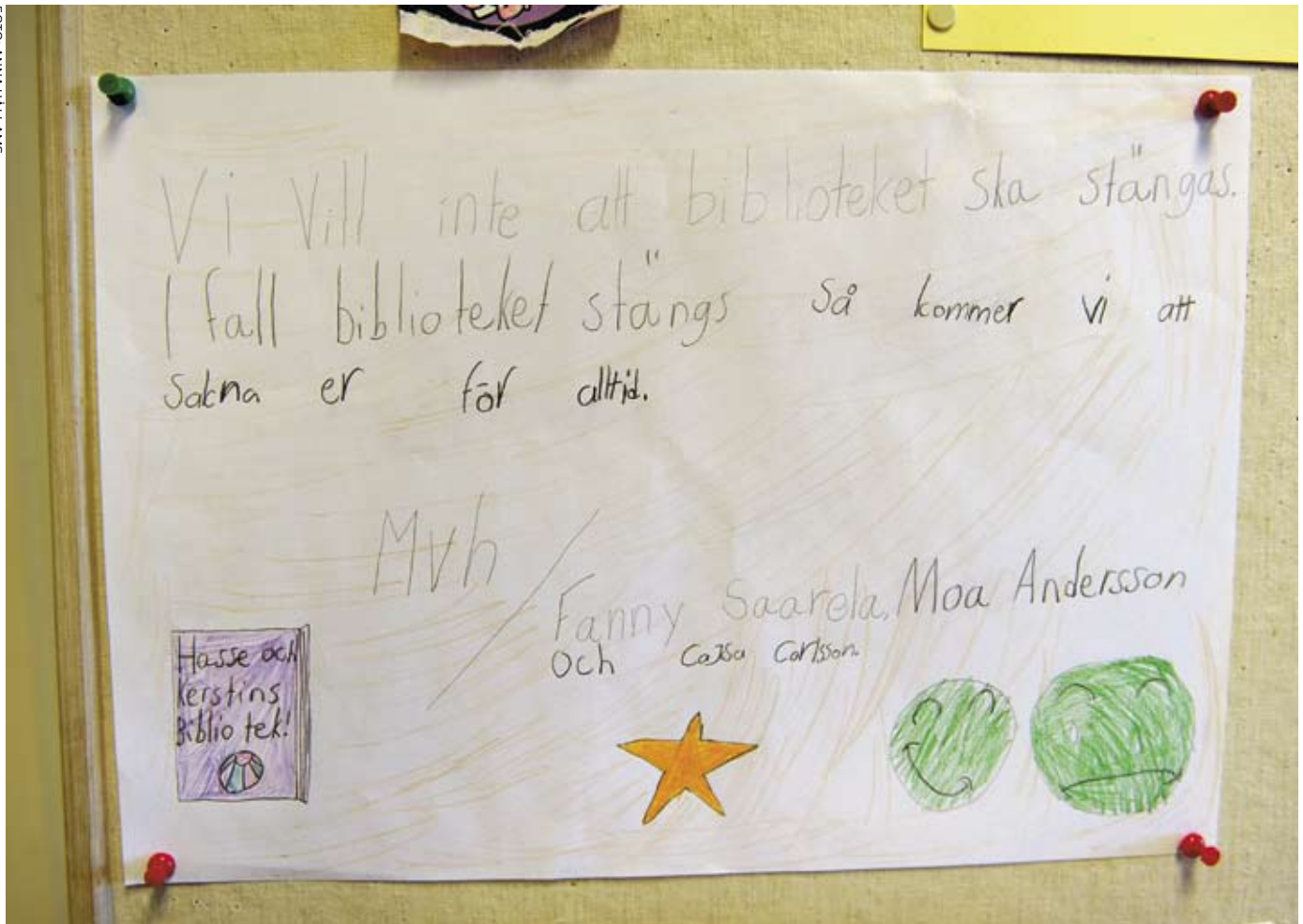
– Här är så trivsamt, man känner sig välkommen, kommenterar Ingvar Lindman, en annan stamgäst.

Biblioteket i Kjula ligger i historisk bygd. Det mjuka sörmländska landskapet är frostnupet vid vårt besök. En låg vintersol skall snart färga himlen i eld och rosa. När vi lämnar Kjula har den ersatts av stigande fullmåne.

På den gamla skolbyggnaden i rött trä mässtrar anslag i frakturstil: *Guds fruktan är vishetens begynnelse*. Det känns som en laestadiansk Lapplandsby. Men Kjula är ingen isolerad och bortglömd avfolkningsbygd. Tvärtom: här

byggs och flyttas in. Arbetspendlingen till Eskilstuna och Strängnäs är omfattande. Huvudstaden finns inom rimligt räckhåll.

Kjula kyrka – med rötter från 1000-talet – ligger strax intill skolan. Det var också genom kyrkans män som biblioteket en gång startade i byn. Redan 1799 drogs biblioteksverksamheten igång av kyrkoherde Magnus Jonae Hjortsberg. Klockaren utsågs till bibliotekarie. Han var också lokal apotekare, lärare och åderlätare. Utöver de kyrkliga sysslorna. Tala om mångsyssleri – klockaren drev ett mycket tidigt slags medborgarkontor skulle man kanske kunna säga. Så blev Kjula bibliotek ett av de första folkbiblioteken i landet. Verksamheten finansierades bland annat



Många engagerade sig i nedläggningen av filialen i Kjula. Det väckte starka känslor...

■ genom brännvinsskatt. Den 15 december kunde denna 210-åriga bibliotekshistoria ha varit över – men så blev det alltså inte.

På Eskilstuna stadsbibliotek tar en enad front emot. Kultur- och fritidsförvaltningens tillförordnade chef Eva Königsson flankeras av nämndsordförande Mona Kanaan-Seifkhani(s) och bibliotekschef Barbro Åhlin, också hon tf. Samt förvaltningens informationsstrateg. Det är uppenbart att bilden av Eskilstuna som biblioteksslaktarkommun nu skall bemötas. Ett tillskott på 1,2 miljoner – som mildrat besparingskravet till 2, 6 miljoner – klubbades några dagar före vårt besök. I princip samtidigt som den första filialen slog igen. Mona Kanaan medger att hanteringen skapat en hel del oro:

– Nedläggningsbeslutet var nödvändigt för att tydliggöra gränserna mellan förvaltningarna, men medborgarna borde inte ha drabbats.

– Vi har gjort saker som skolan borde ha gjort, tillägger Barbro Åhlin.

Hon skall nu minska sin budget med drygt tio procent: åtta och en halv tjänst försvinner. Men det klarar man genom pensionsavgångar och omplaceringar (andra delar av förvaltningen kommer däremot att tvingas säga upp personal). Effekterna av biblioteksbesparingen kommer framförallt att slå mot skolor som biblioteket servat genom de integrerade filialerna. Verksamheten kommer också att effektiviseras. Och så blir det mindre öppethållande. Men – alltså – inga stängningar som det tidigare såg ut. Folkbiblioteksservicen till Eskilstunaborna skall totalt sett inte bli sämre lovar de församlade med emfas.

– Folk vill bevara, bevara, bevara! Men vi vill utveckla. Bibliotekens roll som mötesplats kommer att förstärkas och ideella krafter skall tas tillvara, säger Mona Kanaan i Eskilstuna. ■

Kort om Eskilstuna

Biblioteksbudget 2009	24,3 miljoner
Utlån 2008	643 099
Utlån per invånare 2008	6,81
Besök 2008	621 167

Filialerna i Alberga, Fröslunda, Kjula och Skogsängen stängs i slutet av 2009, men öppnar igen i ny skepnad i början av nästa år. I Fröslunda och Skogsängen byter man lokal. Öppettiderna minskas vid de fyra biblioteken från dagens 72 till 40 timmar nästa år.

Bibliotekssystemet i Eskilstuna kommun består av ett huvudbibliotek (som också inrymmer Svenska Deckarbiblioteket), en bokbuss samt sju filialer.

Kommunen styrs av en röd majoritet bestående av Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Invånarantalet är drygt 95 000.



BTJ önskar alla våra kunder

God Jul och Gott Nytt År!



I väntan på ... e-plikten

En ny e-plikttag innebär att KB måste skära ned på det utländska förvärvet samt anpassa kompetens och organisation till nya förutsättningar. Och det innan man säkert vet om e-plikttagen kommer att klubbas igenom.

AV **MARIELOUISE SAMUELSSON**

BETÄNKANDET om e-plikttagen som lades fram i november var efterlängtat – åtminstone ett litet steg framåt. Biträdande riksbibliotekarie Magdalena Gram berättar att e-plikttagen väcker både positiv förväntan och ovisshet inom KB.

– Vissa tycker att det är häftigt och spännande, andra är undrande. Effekterna märks också i en pågående och tuff budgetprocess.

Till ovissheten, för KB och andra, hör alltså också att ingen säkert kan veta om förslaget verkligen resulterar i en ny lagstiftning.

– Jag har svårt att tänka mig att det inte skulle bli en lag. Det har ju gjorts försök tidigare men den här gången är förslaget avgränsat och därmed mer realistiskt, säger Magdalena Gram, som tillägger att beslutet sannolikt kommer att innebära en remissomgång med "en hel del kritiska synpunkter".

Den föreslagna e-plikttagen är tänkt att införas etappvis för att träda i full kraft 2013. Men KB måste redan nu inleda processen för att omstrukturera och rationalisera, för att hantera "två världar", det fysiska flödet och det digitala, samt de nödvändiga bryggorna mellan dessa världar.

– Politiker måste få upp ögonen för att digital insamling är en kostsam hantering. I det här skedet skulle man önska att det fanns en starkare bemanning och mera sakkunskap på departementsnivå, säger Magdalena Gram som menar att KB:s uppdrag idag "känns föråldrat, för snävt, för instrumentellt".

Uppdraget tar, enligt Magdalena Gram, för lite hänsyn till att KB:s samlingar inte bara ska tjänstgöra i forskningens infrastruktur, utan också har ett värde som kulturarv, jämförbart med det som museerna förvaltar.

Magdalena Gram ser flera skäl till översyn av uppdrag och instruktion:

– Forskningen flyttar ut från universitet och högskolor till andra sektorer av samhället, andelen disputerade forskare med anställning vid lärosäten utgör en alldeles för liten användargrupp för att motivera de insatser

och kostnader som krävs för att KB ska kunna utföra sitt nuvarande uppdrag.

Magdalena Gram skulle också önska en bättre dialog mellan utbildningsdepartementet och kulturdepartementet, Hon vill betona nationalbibliotekets roll som kulturarvsinstitution, som "den skattebetalande allmänheten" bör ha tillgång till via webben.

– Digitalisering och e-insamling via robot eller via pliktleveranser, kan idag inte betraktas som exklusiva projekt utan som nödvändiga uppdrag i den löpande verksamheten.

KB har, liksom många andra institutioner inom sektorerna kultur, forskning och utbildning, undertecknat Berlindeklarationen om Open Access, fri tillgång till icke skyddat digitaliserat material.

– KB har än så länge knappt digitaliserat en bråkdel av sina tryckta samlingar, längst har vi kommit med det audiovisuella materialet, säger Magdalena Gram som jämför med andra länder.

– Situationen är radikalt annorlunda i länder med starkt kulturarvsmedvetande, som Frankrike och Norge. Där finns dessutom – liksom det gör i Finland, Danmark och flera andra länder i Europa – redan en e-plikttagstiftning.

Det är bland annat utifrån detta som Magdalena Gram talar om ett närmast akut behov av mer intresse och kunskap från svenska politikerna och från departementens sida. Gemensamma och mer offensiva departementsstrategier skulle öka chanserna att övertyga det i alla sammanhang inflytelserika finansdepartementet om nödvändigheten av ytterligare resurser.

Kostnader för lagringsutrymme sjunker, samtidigt ökar volymerna av digitaliserat material exponentiellt.

– Stora kostnader ligger också i de tvingande uppdateringarna av hård- och mjukvara och en ständigt pågående process med migrering och konvertering av materialet, påpekar Magdalena Gram.

KB:s resursbrist kan bland annat avläsas i det som hänt med Kulturarw3 – ett projekt som initierades 1996 och som innebär att KB sedan dess via en sk webbrobot årligen har

gjort "ett par tre svep över webben" och samlat in de svenska delarna av nätet.

– Ja, vi har alltså tvingats fatta det bittra beslutet att göra ett årslångt uppehåll i insamlandet, ett uppehåll som oundvikligen innebär en svårreparerad lucka i arkiveringen av den dynamiska webben, säger Magdalena Gram.

När det gäller det utländska förvärvet som också hamnar under sparkniven hoppas KB på ett fördjupat samarbete med universitetsbiblioteken. Där har man alltmer övergått till e-resurser och redan skurit ner på det tryckta utländska förvärvet och förlitat sig på att KB tar det största ansvaret.

– Därför gäller det att samordna gemensamma resurser bättre, för att säkra en acceptabel tillgång till utländsk forskningslitteratur, säger Magdalena Gram.

– Bibliotekens förvärvsanslag fungerar ofta som "dragspel" i besparingssammanhang. För att klara av omställningen till e-insamling och även digitalisering av de egna samlingarna måste KB prioritera. Omvärlden och forskningen har förändrats och det finns inte längre någon möjlighet att binda så mycket förvärvskapital till stående abonnemang och order, ibland av serier och tidskrifter som inte längre efterfrågas.

Omprioriteringarna kommer också att innebära omfördelning av arbetsuppgifter och kompetensutveckling av personalen. E-plikten kräver också helt ny kompetens som tex tekniker, handläggare med informationskompetens eller det man kallar "intermediärer", mellan teknik och information eller mellan teknik och kärnverksamhet.

– KB kommer inte att klara av omställningen utan förstärkningar och nya tjänster. Det kommer också att lösas genom överföringen av resurser från den traditionella till den digitala verksamheten, säger Magdalena Gram.

– Det är en pressad, men också en spännande tid. Det är klart att det märks, här på KB finns på sina håll oro, undran och många tankar om vilken roll man själv kommer att få i en delvis svårförutsägbar framtid, säger hon.

Betänkandet om e-plikttagen, som ligger bakom de förändringar och omprioriteringar som nu sker, togs fram på kort tid, detta helt

i enlighet med regeringens direktiv och önskemål.

Man prioriterar ett snabbt resultat och hoppar därför över svårösta frågor som tillgänglighet och upphovsrätt. Betänkandet innebär inte heller någon översyn av *hela* pliktleveranslagstiftningen vilket betyder att det blir två olika lagar, en för det fysiska inflödet och en för det digitala.

En annan konsekvens av utredningens hänsyn till befintlig lagstiftning är att de insamlade webbtidningarna endast får tillgängliggöras i KB:s lokaler och att det krävs legala lösningar för att de övriga sex pliktleveransbiblioteken ska få tillgång till materialet.

PUL, personuppgiftslagen, medger endast genomsökning av en volym i taget, eftersom man annars snabbt kan genomsöka stora informationsmängder och sammanställa personuppgifter på ett sätt som kan hota den personliga integriteten.

Den ökade tillgängligheten av information leder i vissa fall till det paradoxala att vissa grupper (icke-forskare) får en mer restriktiv tillgång till det digitaliserade materialet och att kraven på säkerhet ökar när det gäller tillgången till det fysiska materialet, särskilt om det gäller äldre, värdefulla samlingar.

– Transparensens och tillgänglighetens baksida är också hotet mot integriteten, vi sitter här i ett kulturpolitikens, rentav civilisationens dilemma, menar Magdalena Gram. ■

Nationell strategi

Regeringen förbereder en nationell strategi för digitalisering, elektronisk tillgång och digitalt bevarande. Som ett led i förberedelserna fick arkiv, bibliotek, museer och institutioner med audiovisuella samlingar i början av december ett nytt uppdrag från kulturdepartementet. Det som kallas "minnesinstitutionerna" ska komma med underlag för "användarvänliga lösningar" och "ett gemensamt förhållnings-sätt", i syfte att ge medborgarna bättre tillgång till kulturarvet. Avstamp för uppdraget var en konferens den 17 december med berörda institutioner och resultatet av deras arbete ska redovisas senast den 9 april 2010.



FOTO JOACHIM LUNDGREN

– Politiker måste få upp ögonen för att digital insamling är en kostsam hantering. I det här skedet skulle man önska att det fanns en starkare bemanning och mera sakkunskap på departementsnivå, säger Magdalena Gram.

Tretton förslag till en starkare bibliotekslag

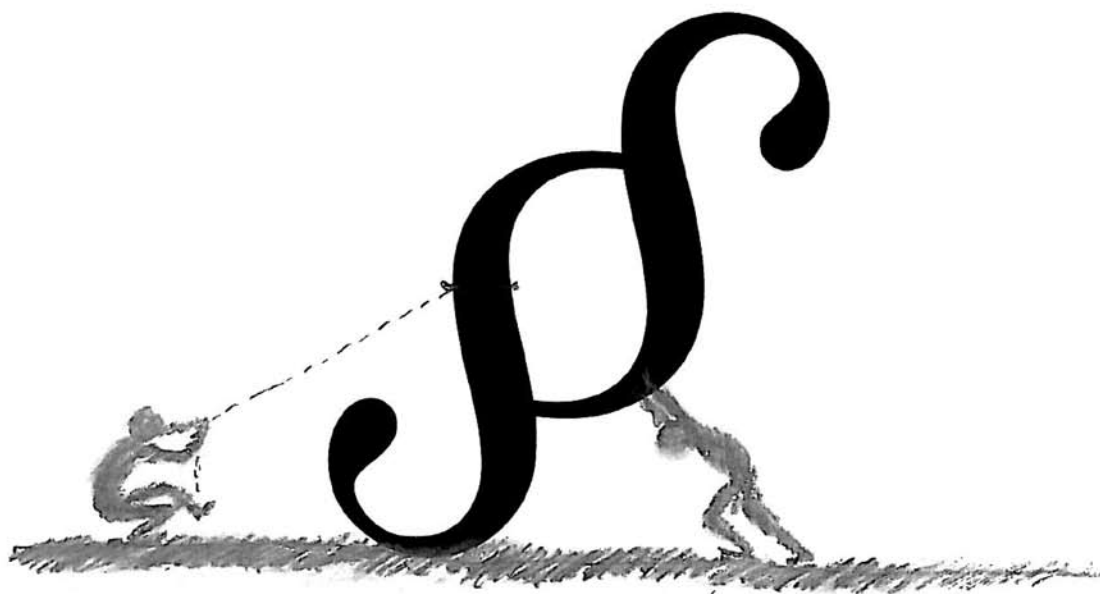


ILLUSTRATION: B PACKALEN

En statlig myndighet gemensam för hela biblioteksområdet och med mandat att se till att bibliotekslagen efterlevs samt en tydligare skrivning av bibliotekslagens målparagraf som ytterligare betonar användarperspektivet. Det är några av de förslag som lämnas i Barbro Thomas rapport om bibliotekslagstiftning.

AV **HENRIETTE ZORN**

DEN SVENSKA bibliotekslagen har över ett decennium på nacken och har understundom debatterats flitigt. Den har ansetts vara tandlös och till intet förpliktigande, ett hot mot det kommunala självstyret och – inte minst från borgerligt politiskt håll – ansetts hämma utvecklingen och bromsa innovation på biblioteksområdet. Ända sedan lagen började gälla 1997 har röster höjts för dess avskaffande.

Nu är den föremål för en utvärdering, beställd av regeringen som har gett Inger Eide-Jensen uppdraget (se även BBL nr 7/2009). Den 10 januari nästa år ska utvärderingen vara klar (se även sid 18).

Inger Eide-Jensen kommer säkert att ha stor nytta av Barbro Thomas rapport, *Biblio-*

tekslagstiftning – perspektiv och exempel. Den är beställd av Svensk Biblioteksforening med syfte att öka kunskapen om bibliotekslagstiftningen och inspirera till fortsatt debatt om lagen.

Den 150 sidor långa ambitiösa rapporten lyckas i sitt uppsåt: den ger inte bara perspektiv på den svenska bibliotekslagstiftningen – tillkomsten efter 30 års ”födslovänder”, intressant bakgrundsbeskrivning som formar sig till en mindre kulturpolitisk exposé bakåt i tiden, analyser av lagens brister och förtjänster – utan jämför också med andra länders lagstiftning på området. Sammantaget är den en övertygande plädering för värdet av en bibliotekslag.

De nordiska länderna finns representerade genom Danmark, Finland och Norge därför att de har en likartad utveckling och tradition som Sverige. England ingår som jämförelse för att man där tidigt (1850) införde en bibliotek-

slag och för att den anglosaxiska biblioteks-traditionen haft stort inflytande på folkbiblioteksutvecklingen i Norden. Frankrike finns med som jämförande exempel därför att man där saknar en sammanhållen bibliotekslag och har en biblioteksförvaltning och -tradition som skiljer sig från resten av Norden. I rapporten framgår också vilken betydelse UNESCO:s folkbiblioteksmanifest från 1949 har haft i efterkrigstidens biblioteksutveckling och manifestets inflytande i många länders bibliotekslagstiftning, även den svenska.

I kapitlet ”En ännu bättre bibliotekslag” lämnar Barbro Thomas inte mindre än tretton förslag på hur bibliotekslagen skulle kunna stärkas och förtydligas i ”en ny generation bibliotekslag”. Inspiration har främst hämtats från de nordiska grannlänarnas lagar.

Det kanske viktigaste förslaget som nämns (allra först) är det som betonar vikten av att en gemensam statlig myndighet för hela bib-

lioteksområdet inrättas som en konsekvens av att bibliotekslagen omfattar hela det allmänna biblioteksväsendet. En lag är inte mycket att ha om det inte finns en instans med uppgift att se till att lagen respekteras. Därför föreslår Barbro Thomas en komplettering i lagen med en särskild paragraf som anger vilken ansvarig myndighet som ska verka för att lagen följs och som har mandat att bedöma huruvida en huvudman uppfyller, eller inte uppfyller, lagens krav. Flera av förslagen handlar om hur lagen på olika sätt kan förtydligas, kompletteras och utvidgas. Några exempel:

- I målparagrafen (nuvarande 2 §) bör t ex bibliotekens kunskapsförmedlande uppgift lyftas fram liksom medborgarperspektivet och demokratiaspekten. Barbro Thomas ger exempel på hur en ny skrivning skulle kunna se ut: *Att de offentliga biblioteken är viktiga inslag i den demokratiska processen. Att biblioteken skall medverka till en jämlik tillgång till kunskap, information och kultur genom att ställa böcker och annat material till medborgarnas förfogande. Att alla medborgare skall ha tillgång till folkbibliotek. Att alla elever i grund- och gymnasieskolan skall ha tillgång till skolbibliotek samt att varje högskola skall erbjuda tillgång till högskolebibliotek.*

- Med UNESCO:s folkmanifest som förlaga borde lagen kompletteras med anvisningar som betonar bibliotekens roll som neutrala informationsförmedlare och som viktiga institutioner för den fria åsiktsbildningen, det vill säga kriterier för folkbibliotekens materialurval: *Folkbibliotekets samlingar och utbud av tjänster skall inte vara föremål för någon form av ideologisk, politisk eller religiös censur och inte heller för kommersiella påtryckningar.*

- Bestämmelsen i nuvarande lag att lån av litteratur ska vara avgiftsfritt, 2 § (som bekant en omdebatterad fråga) är föråldrad och bör, enligt Barbro Thomas, uppdateras till att omfatta samtliga medier som biblioteket tillhandahåller oavsett publiceringsform.

- Bestämmelsen om att varje kommun ska ha folkbibliotek, 2 §, har också med jämna mel-

lanrum varit föremål för diskussion, inte minst ifråga om hur det ska tolkas. Här föreslår Barbro Thomas, med den danska lagen som förlaga, ett tillägg som orienterar mot behov: att det ska finnas lämpligt fördelade filialer och betjäningsställen med hänsyn till geografiska och andra lokala förhållanden.

- Lagens skrivning om skolbibliotek, 5 §, bör skärpas och få samma lydelse som lagens bestämmelse om högskolebibliotek (6 §): det skall finnas tillgång till skolbibliotek vid alla grund- och gymnasieskolor. En skärpning av lagen bör också kombineras med en systematisk uppföljning och tillsyn och framför allt med en pedagogisk insats riktad till skolledningen om vikten av skolbibliotek som stöd i undervisningen. Bestämmelsen bör också ingå i skollagstiftningen, anser Barbro Thomas.

- När det gäller sjukhusbiblioteken föreslår Barbro Thomas att de skrivs in i lagens 7 §. Landstingen ansvarar för länsbiblioteken, sjukhusbiblioteken och för biblioteken vid högskolor med landstingskommunalt huvudmannaskap eftersom de är en "så etablerad och spridd företeelse att de rimligen borde nämnas i lagen".

UTÖVER DET SOM föreslås ovan finns även förslag till hur lagen bör förstärkas eller kompletteras ifråga om biblioteksplaner, kulturarv, tillgängligheten för alla, det nationella länssamarbetet samt ifråga om normer och riktlinjer för verksamheten vid olika typer av bibliotek.

Barbro Thomas visar med all tydlighet att det är fullt möjligt att komma till rätta med svagheter i nuvarande lag. En betydligt svårare nöt att knäcka är lagens svaga politiska förankring. Medan de nordiska grannländerna och även England antagit sina bibliotekslagstiftningar i stor politisk enighet har frågan i Sverige omgärdats av, som Barbro Thomas skriver, "tvehägsenhet och motsättningar". Den politiska debatten har i mångt och mycket handlat mindre om lagens innehåll utan mer om lagens vara eller icke vara.

Gång efter annan har farhågor luftats som gör gällande att en bibliotekslag hotar det kommunala självstyret. Dessa farhågor tycks inte ha haft samma fäste i grannländerna vilkas samhällsutveckling och förvaltningstradition liknar Sveriges. Det är därför svårt att förklara, menar Barbro Thomas, varför just folkbiblioteken i Sverige "kommit att bli symbol för det kommunala självstyret".

Hon kan inte heller finna något stöd för farhågorna om att lagen skulle ha hämmat fortsatt utveckling på biblioteksområdet och att miniminormer skulle bli maximinormer. Sedan lagen trädde i kraft 1997 visar utvecklingen för folkbibliotekens del inga dramatiska förändringar, varken uppåt eller nedåt. Inte än. För som Barbro Thomas påpekar, lagen har ännu inte prövats i en lågkonjunktur. Redan nu står det klart att folkbiblioteksverksamheten kommer att drabbas av de kommunala nedskärningarna 2010. Kan lagen då fungera som ett skyddsnät?

Att lagen haft ett svagt politiskt stöd och hotet om dess avskaffande varit överhängande ända sedan den tillkom, kan ha bidragit till lagens försvagade ställning, menar Barbro Thomas:

"Utan ett brett politiskt stöd blir även den mest fulländade lagtext en papperstiger. Det politiska stödet är avgörande för om en lag ska respekteras. Om man slutligen finge önska något vore det att bibliotekslagen får ett bredare och mer uttalat politiskt stöd."

Rapporten i sin helhet:

<http://www.biblioteksforeningen.org/organisation/dokument/pdf/bibliotekslag.pdf>

BiblioteksGUIDE för webben

WAGNER

www.wagnerform.se

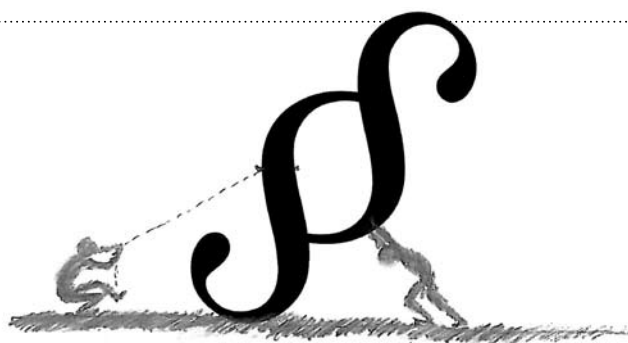
**LUST
RUM**

Unique Library Furniture

info@lustrum.com
www.lustrum.com



Utvärderingen av bibliotekslagen – flera handfasta slutsatser



AV **HENRIETTE ZORN**

UNDER HÖSTEN har Inger Eide-Jensen på regeringens uppdrag arbetat med en utvärdering av bibliotekslagen. Arbetet ska vara klart den 10 januari men redan i början av december i samband med Svensk Biblioteksförnings konferens om nationell bibliotekspolitik kunde Inger Eide-Jensen avslöja några av de slutsatser som utvärderingen kommer att innehålla.

I sin presentation över det arbete hon genomfört menade hon bland annat att det är viktigt att lagens portalparagraf tydligt slår fast vad som ska göras och för vem: Bibliotekslagens portalparagraf ska ha en formulering där syftet anges vidare än idag. Lagen bör ha ett medborgar/invånarperspektiv och grunda sig på det demokratiska samhällets yttrandefrihet och informationsfrihet.

Andra aspekter som man bör ha i åtanke om eller när lagen revideras är enligt Inger Eide-Jensen följande:

- Bibliotekslagen bör vara medieneutral.
- Bibliotekslagen ska inte ha ett institutionellt perspektiv utan snarare beskriva funktioner och vem som har ansvar för dem.
- Bibliotekslagen bör innehålla bestämmelser om uppföljning av lagen.

VIDARE ANSER HON också att kvalitativa aspekter förs in i lagen, det kan handla om tillgänglighet, aspekter som berör bibliotekens roll för språk- och funktionshindrade, mångsidighet i mediabeståndet m m.

Inger Eide-Jensen gick också kort igenom vilken betydelse lagen har haft sedan den trädde i kraft 1997:

- Den har haft störst betydelse för folkbiblioteken och egentligen ingen betydelse alls för övriga bibliotekstyper.
- Den har gjort det lättare för (folk-) biblioteken att samarbeta med andra lagreglerade verksamheter, t ex skolan.

- Biblioteken har fått högre status.
- Den har bidragit till att avgiftsdiskussionen på lån är så gott som död.
- Samarbetet i kommunerna har ökat bl a som följd av att lagen stipulerar upprättandet av biblioteksplaner. Biblioteksplanerna har gjort biblioteken synliga i lokalpolitiken.

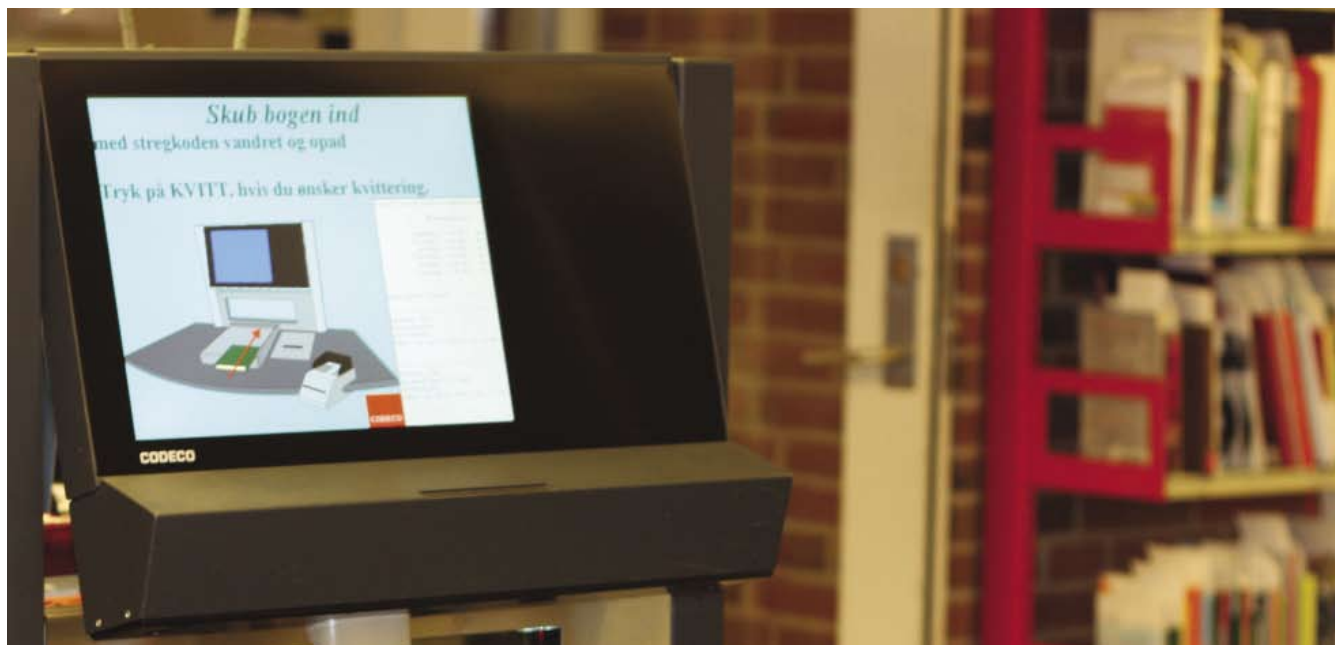
TILLÄGGET OM biblioteksplaner infördes i bibliotekslagen 2004. I oktober 2009 hade fortfarande en andel om 33 % inte upprättat någon biblioteksplan. Varför? frågar sig Inger Eide-Jensen. Man har ändå haft fem år på sig. På sin turné i Bibliotekssverige inför arbetet med utvärderingen har hon fått svar som anger flera tänkbara orsaker:

- Man anger brist på nationella strategier.
- Täta chefsbyten.
- Kollision med andra planinstrument.
- Tveksamhet kring hur planerna ska utformas.
- Svårt att få andra nämnder med på tåget.
- Brist på uppföljning.

INGER EIDE-JENSEN kunde också peka på områden där lagen inte har haft några effekter. Till exempel har den inte haft några effekter ifråga om nedläggningar av filialer och bokbussar – de har fortsatt. Inte heller har den haft något inflytande över minskningen av den uppsökande verksamheten – det finns ingen socioekonomisk utjämning. Inte heller blev skolbiblioteken "lämpligt fördelade" som det så vackert står i lagen. Den har inte haft några effekter på titelbredden – framför allt bredden på tidningar och tidskrifter har minskat dramatiskt. Den har slutligen – vilket möjligen inte är lagens fel – inte kunnat motverka den brist på uppföljning som föreligger i kommunernas bibliotekspolitik.

Förväntningarna är förstås stora på Inger Eide-Jensens utvärdering men hon lyfte redan ett varnande finger, speciellt i åtanke på vad som väntar biblioteken 2010.

– Alla kommer att bli besvikna, för ingen lag i världen skyddar mot besparingar. ■



Codeco-automater – service och nya produkter

Lyngsoe Library Systems A/S har förvärvat tillgångarna i Codeco, vilka omfattar samliga rättigheter till utveckling, tillverkning, programvaror, service och immateriella rättigheter på Codecos affärsområde.

För att säkra kontinuerlig drift av installerade Codeco-automater kommer Lyngsoes serviceorganisation redan nu att kunna erbjuda service och support. Dessutom kan nya automater ur hela Codecos produktprogram fortsatt levereras.

Lyngsoe Systems beslut om att utöka sitt verksamhetsområde till att även omfatta bibliotekslösningar påbörjades i och med övertagandet av det globala FKI Logistex Library Solutions affärsområde i augusti 2009. Med förvärvet av tillgångarna i Codeco kan Lyngsoe Library Systems nu komplettera produktprogrammet för självbetjäningsautomater så att vi i dagsläget har marknadens mest kompletta och beprövade produktprogram för bibliotek.

Per Ravn, vd för Lyngsoe Library Systems A/S, säger om förvärvet:

"Vårt beslut att gå in på biblioteksmarknaden innebär en helhjärtad satsning och fattades med intentionen att erbjuda världens bästa lösningar på den här marknaden. Med en målinriktad insats i nära dialog med marknaden har vi för avsikt att skapa ett produktprogram som passar marknadens behov och som utgår från det bästa från Codeco och FKI Logistex Library Solutions samt Lyngsoes expertis inom logistiklösningar för andra affärsområden."

Lyngsoe Library Systems

Tfn +45 96 980 980

E-post: library@lyngsoesystems.com

www.lyngsoesystems.com/library

www.Codeco.dk

 **Lyngsoe
Systems**
elevating logistics

Sverige kan gå före och visa vägen

Stoppa kriget mot våra barn! Reglera inte det som inte behöver regleras! Det uppmanade Lawrence Lessig, juridikprofessor vid Harvard University i USA, när han talade i riksdagen.

AV ÅSA EKSTRÖM

FLER JOURNALISTER och nätpirater än politiker fanns på plats i riksdagen när den inbjudna juridik professorn och Creative Commons-ledamoten Lawrence Lessig talade om upphovsrätten. Riksdagsledamöterna Karl Sigfrid (M) och Lage Rahm (MP) hade tillsammans med forskningschefen på KB, Pelle Snickars, anordnat föreläsningen. Lawrence Lessig är specialiserad på frågor som den digitala utvecklingen har väckt i fråga om upphovsrätt. Han har bland annat skrivit böckerna *Remix* och *The Future of Ideas – The Fate of the Commons in a Connected World*, där han argumenterar för värdet av ett slags allemansrätt för kultur och kunskap på webben – något som många menar alltid varit själva grunden när man skapade internet. Kunskapsmaterial som görs fritt på nätet fortsätter att spridas och utvecklas. Lawrence Lessig menar att de professionellas produkter och amatörernas alster befruktar varandra.

– Istället bör man dra en skarp linje mellan den ickekommersiella och den kommersiella användningen – mellan amatörer och professionella, sade Lawrence Lessig och visade bland annat ett antal filmklipp från YouTube där amatörer skapat nya verk utifrån originalverk.

Han menar att det borde vara helt fritt att få göra så kallade remixar. Kommersiella krafter vill dock stoppa den utvecklingen. Den personliga integriteten måste ge vika för säkerhet, för upprätthållandet av immaterialrättigheter och för i princip alla andra ”särintressen”. Lawrence Lessig menar att en skärpning av upphovsrätten är ett stort hot mot den så kallade allmänningens deltagar- och kreativitetskultur.

Den som vill tjäna pengar på nätet måste inse att man gör det genom att bjuda in användarna, exempelvis genom att erbjuda öppen källkod. Den reglering som finns av yttrandefriheten idag måste förändras – inte skärpas. Idag är det lättare att komma undan med krigsförbrytelser än att bryta mot upphovsrätten – lättare att bryta mot Genèvekonventionen än mot Bernkonventionen. Under föredraget pekade han på möjligheter med att släppa kulturen och kunskapen fri för användning på internet. Kulturarvet är till för alla, och regleringar snarare förhindrar än förbättrar. Han förespråkar lösningar som licenssystem av typen Creative Commons som enkelt kan tala om hur material eller ett verk får användas. Budskapet var att Sverige kan gå före och visa på vikten av att inte reglera internetanvändningen för mycket. Lessig menar att USA har ett korrupt strukturellt system – och eftersom upphovsrätsindustrin är kapitalstarkast står den redan som segrare. Han pekar vidare på vikten av reformer, exempelvis borde anmälningsplikt för upphovsrättsinnehavare införas. Var tionde år skulle man behöva förnya upphovsrätten, vilket på ett enkelt sätt skulle lösa en del av de problem som uppstår när man exempelvis inte kan hitta upphovsrättsinnehavare till böcker i samband med digital återutgivning. Även nya sätt att kompensera upphovsrättsinnehavare behövs, kanske baserat på hur ofta deras verk fildelas i den digitala världen. Den amerikanske professorn menar att skatter kan vara ett alternativ för att förbättra tillgängligheten. Också där kan Sverige vara ett föredöme eftersom det här är enklare att införa ett slags skattemodell än vad det är i USA där man har ett annat sätt att se på skatter. Lawrence Lessig underströk att tillgängligheten är en oerhört viktig fråga för biblioteken. Det finns till slut ingenting kvar att erbjuda om man inte får

rätt att tillgängliggöra material. Så fort man använder en fil på nätet görs en kopia. Därför är det vansinnigt att försöka stoppa läsning av texter genom att hävda att det är olagligt. Något som Pelle Snickars, forskningschef på KB, håller med om och som är en fråga som kan vara av största vikt för bibliotekens framtid. Desto viktigare att biblioteken slutar att betona vikten av att göra kopior för bara bevarande, menar han.

– Diskussionen om kopior på internet av bevarandeskäl är död eftersom allt på nätet är kopior. Biblioteken måste ta plats i den digitala domänen innan andra gör det, konstaterar Pelle Snickars.

Väntan kan ibland bli lång för att få hantverkare att utföra tjänster. I det här fallet utgör politiker och jurister de hantverkare man väntar på medan tiden bara går. Därför var det märkligt att så få politiker fanns på plats när en av de mest kunniga i ämnet upphovs- och immaterialrätt gästade riksdagen för att dela med sig av sin kunskap. Lessig uppmanade riksdagen att se över lagstiftningen och inte kriminalisera dagens internetgeneration. Några har redan hört sammat upppropet. Centerns Johan Linander har gått ut med att han vill att det startas en upphovsrättskommission för att se över frågan. Han föreslår en reformering av lagstiftningen. Går det vägen hoppas han att Lawrence Lessig vill ingå i kommissionen.

– Anledningen till att vi fortfarande inte har en grundlig utredning om upphovsrätten på plats är helt enkelt att vi inte fått tillräckligt stöd från de andra partierna. Nu hoppas vi att det äntligen börjar gå upp för de andra att det här verkligen behövs, säger Johan Linander i ett pressmeddelande.

BBL noterade att det fanns flera representanter från KB på plats i riksdagen under Lawrence Lessigs föredrag dock, inte KB:s verkjurist, Jerker Rydén. ■



Folkbiblioteken inför ett vägskäl

Jag och många med mig använder biblioteket på nätet till enkla "kontorsgöromål", typ flytta fram återlämningsdatum så att vi slipper böter för försenade böcker. Kanske vi också kollar om den bok vi vill ha finns inne på "vårt" bibliotek. Praktiskt och utmärkt.

Men annars, är det verkligen så att väldigt många människor – ungdomar till exempel – trängtar efter att använda sig av biblioteket som informationskanal på nätet? Finns det siffror?

Jag är ofta ute på gymnasieskolor och träffar människor mellan 16 och 18 år, men inte en enda av alla dem som jag har samtalat med verkar ha något större behov av att deras folkbibliotek ska vara på facebook eller att bibliotekarierna ska twittra osv. Däremot vill tonåringarna ofta – precis som förr – ha bra boktips och information om vad de kan få låna för tidskrifter, spel, filmer med mera – inte minst som anknyter till deras specialintressen. Samma sak gäller också lärare och människor som håller på att utbilda sig till olika yrken. Jag samtalar, som fackboksförfattare och frilansande bibliotekarie, med många sådana personer.

När jag kollar kommentarerna på olika biblioteksbloggar märker jag att det ytterst sällan är andra än skribenternas kollegor som kommenterar. Det är jättekul med bloggeri och en del av bloggarna – framför allt Umeå-regionens "Mina bibliotek" – är utmärkta.

Men är det inte emellanåt frestande att skriva ett blogginlägg i den egna bloggen istället för att våga vara informerande och

kunskapsinbjudande bibliotekarie också i andra yrkesgruppers bloggar samt att fysiskt synas och höras utanför bibliotekshuset?

Vi bibliotekarier har ju alltid varit "modiga" när det gäller att "bokprata" i skolklasser och inom äldreomsorgen – och det är och har alltid varit uppskattat.

Men alla de vuxna människorna? Vad får de av oss?

Hur ofta ber vi att få skriva månatliga inlägg om vad vi kan erbjuda i till exempel, den lokala poliskårens hemsida/blogg (det finns säkert en sådan), eller ber om att få hålla ett anförande om våra tjänster, våra medier och vår kompetens på polisernas fackföreningsmöte?

Just när jag skriver detta har boksajten Bokhora en fredagsfråga som handlar om "favoritbibliotek".

Massor av förslag strömmar in. Jag gissar att de flesta som svarar är vuxna i åldern 30+. Alla som svarar hyllar ett bibliotek som har bibliotekarier som är kunnigare än låntagarna själva när det gäller de så kallade pappersböckerna. Inte en enda nämner ett biblioteks verksamhet på nätet. Ingen uttrycker heller någon längtan efter "nyhetsbibliotek" likt det i Herning i Danmark där man bara lånar ut de tjugo mest populära titlarna.

Inte en enda hurrar för det som numera kallas "omvärldsbevakning" – som (om jag har förstått rätt) inte alls är omvärldsbevakning med innebörden att hålla sig allmänbildad och följa med i modern forskning inom olika discipliner, utan mer om att hänga med i di-

verse kortlivade nätföreteelser (hoppas att jag har fattat fel här).

Jag tror att det som verkligen skulle vara en NYTÄNDNING när det gäller allmänhetens (i alla ålders) intresse för att i större utsträckning än nu, ta del av folkbibliotekariers kunskap, är:

- Att en bibliotekarie, innan hon börjat sin första anställning, fått träna sig i att på ett attraktivt och pedagogiskt sätt i olika sammanhang TALA om vår genrekunskap – inte minst när det gäller skönlitteratur för vuxna – och om vad ett bibliotek kan erbjuda när det gäller sådant som livslångt lärande.

- Att samma bibliotekarie i sitt arbete regelbundet får teoretisk och praktisk fortbildning i att berätta om vår kompetens och vad vi erbjuder.

På ett bibliotek som jag känner till är det väldigt motigt att få någon i personalen att ställa upp på en intervju i radio eller tv (till exempel i Augustpris-sammanhang) eller att vara kulturell inspiratör och informationsexpert i lokala offentliga sammanhang. Förmodligen på grund av att man inte fått träna på det och för att man inte tycker att det ingår i arbetsuppgifterna.

Synd – för jag tror att det är viktigt att vi både hörs och syns om vi vill höja bibliotekets och bibliotekariernas status inför 2010-talet.

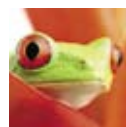
LENA KJERSÉN EDMAN

ProQuest introducerar Science and Technology Product Evolution

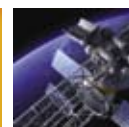
ProQuest introducerar nästa generation inom sök optimering inom vetenskap och teknik genom vårt utbud av abstrakt och index databaser. Dessa har nu utvecklats till att funktionen *Djup Indexering* ingår utan extra kostnad i CSA Technology och Natural Science databaser!



Sök



Lär



Upptäck

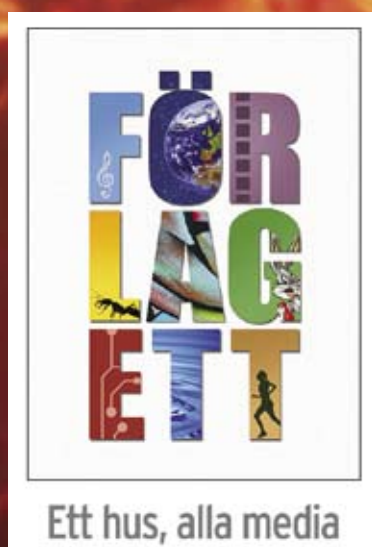
Djup Indexering optimerar sök resultaten genom att göra det möjligt att hitta vital information som finns i tabeller, diagram, figurer eller illustrationer. Detta gör det möjligt för forskarna att blir mer effektiva och förbättra deras sök resultat genom mer precisa och betydelsefulla artiklar och publikationer.

Vill du veta mer vänligen maila
martin.blomkvist@proquest.co.uk
ange koden AD 1063 09.

ProQuest
Start here.

2010

**Vi på FörlagEtt vill tacka
för året som gått och
önska Gott Nytt År!**



www.forlaget.se

Hypnotisk
En av årets bästa filmer

—Financial Times

Trollbindande

—Variety

Filmklassiker.
Nyheter.
Och allt däremellan.

MAN TÄNKER SITT

MANUS OCH REGI FREDRIK WENZEL
OCH HENRIK HELLSTRÖM

MUSIK ERIK ENOCCSSON FOTOGRAF FREDRIK WENZEL I ROLLERNA SEBASTIAN EKLUND, JÜRGEN SVEINSSON, HANNES
SANDAHL, OCH MAREK KOSTRZEWSKI PRODUKTIONSDISIGN SANDRA WESSBERG LÄNDRISER ANDREAS FRANCK
PRODUCENT ERIKA WASSERMAN EXECUTIV PRODUCENT JESPER GANSLANDT PRODUCERAD AV FASAD AB
I SAMPRODUKTION MED FILM I VÄST/JESSICA ASK, FILM I HALLAND/BIRGITTA OLSOON, CINEPOST/LARS
LUNDBERG 4 SAMARBETE MED SVT / GUMNAR CARLSSON MED STÖD FRÅN SFI / PETER "PIDOR" GUSTAFSSON,
FALKENBERGS KOMMUN

Soundtrack utgivet av Kung Disk

mantankersitt.se nonstopentertainment.com

FASAD

silver



Ett hus, alla media

www.forlagett.se

08-760 34 10

ALFA HANNE

EN SPÄNNINGSROMAN

Hyllfärdiga
ljudböcker.

Katarina
Wennstam



Ett hus, alla media
www.forlagett.se
08-760 34 10

GREAT STYLE NEVER GOES OUT OF FASHION

WARNER BROS. PICTURES, HAUT ET COURT och CINE 4 PRESENTERAR

AUDREY TAUTOU

BENOÎT POELVOORDE
MARIE GILLAIN

ALESSANDRO NIVOLA
EMMANUELLE DEVOS

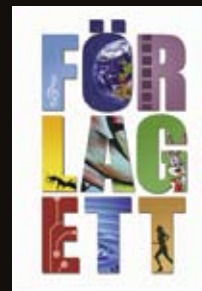
COCO CHANEL

LIVET FÖRE

EN FILM AV ANNE FONTAINE



**Filmklassiker. Nyheter.
Och allt däremellan.**



Ett hus, alla media

www.forlagett.se

08-760 34 10

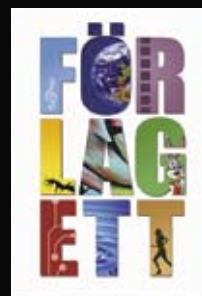


Boden, Järpen, Hörby, Bjuv, Bredäng, Jönköping...

Hela Sverige laddar ner!

Mediejukeboxen – där media aldrig tar slut.

För mer information om digital utlåning se www.forlagett.se



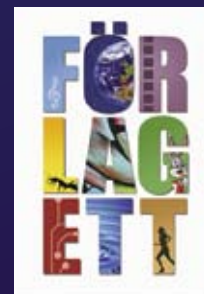
Ett hus, alla media

www.forlagett.se

08-760 34 10



Hela utbudet av ljudböcker.
www.forlagett.se



Ett hus, alla media
www.forlagett.se
08-760 34 10

STORA FILMREAN FORTSÄTTER!

DVD-filmer

med biblioteksrättigheter, 199:-/st.

Kom och besök vårt Mediavaruhus där du handlar direkt.
Eller på nätet, www.forlaget.se



Ett hus, alla media

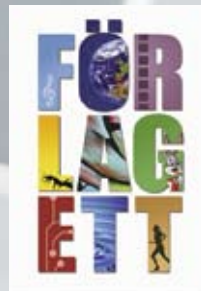
www.forlaget.se

GOTT NYTT ÅR MED FÖRLAGETT. VI SER FRAM MOT SPÄNNANDE 2010!

Vi lovar nyheter inom flera områden:

- **Nya bättre villkor för våra Premiärbibliotek**
- **Nysatsning på film och medieinredning
– se vårt vackra filmtorn**
- **Premiär för e-böcker och läsplattor**
- **Den Virtuella Mediejukeboxen, en ny licens-
modell i bibliotekets nätverk**
- **Digitala utlån via internet**

Alla medieområden alla format!



Ett hus, alla media

www.forlagett.se

08-760 34 10

Bibliotek får inte använda begreppet e-tjänster!

Följande är inte citerat från Grönköpings veckoblad och huruvida det är lustigt, pinsamt eller enbart beklämmande kan man fundera över. Det kanske till och med är att betrakta som "övergrepp" och som sådant helt oacceptabelt.

Begreppet e-tjänster är ett i bibliotekssammanhang väl använt och vedertaget begrepp, eftersom biblioteken var bland de första att använda och utveckla e-tjänster. I Katrineholm har kommunchef och IT-chef gemensamt beslutat att folkbiblioteket inte längre får använda begreppet e-tjänster. Begreppet får endast användas för de e-tjänster som kommunen tänker sig erbjuda via single-sign-on-inloggning via bank-id, ansökan om barnomsorg, tomtkö m m. Man har även insisterat på att inloggning till bibliotekets katalog skall följa samma principer, alltså via bank-id. Biblioteket har naturligtvis förklarat att det inte är tillämpligt med bank-id av flera skäl. Man utestänger alla under 16 år, alla de som inte har fullständigt personnummer och även de som inte vill ha bank-id. Det är dessutom krångligt och måste installeras på den dator där du befinner dig vid tillfället. Visserligen pågår det ett arbete på nationell nivå med att hitta en gemensam och enkel lösning för e-legitimation, men mycket återstår innan man är framme vid målet. Sen är det som så att inget bibliotekssystem "what and where so ever" har inloggning via bank-id eller liknande.

Hur som, så har vi anmodats att ta bort vår rubrik "Databaser och e-tjänster" från bibliotekets webb. Vilket vi inte gjorde eftersom ingen person eller organisation kan kräva ensamrätt på ett gängse ord eller begrepp. Definitionen som Verva tillhandahåller är ju en ganska vid definition där såväl ansökan till barnomsorg eller användning av bibliotekets e-medier kan inrymmas. Så om man ser det ur en allmän synvinkel kan man faktiskt påstå att det inte går att avgränsa användning av ett begrepp som e-tjänster. Det finns ingen licensrätt kopplat till begreppet.

När vi inte tog bort begreppet e-tjänster från webben, gick man från kommunledningens sida helt sonika in och tog bort begreppet. E-tjänster ersattes med ordet Länkar. Det hela utfördes utan kontakt med biblioteket.

Det kan synas som en bagatell, men en liten sak kan säga rätt mycket om mentalitet, kompetens och perspektiv. Den typen av censur och översittarbeteende trodde jag tillhörde en förgångnen tid och utförd i helt andra länder än Sverige.

PS. Det är inte Grönköpings veckoblad du läser. DS

LARS NELLDE

Bibliotekschef Katrineholms kommun

Ge bort en röd och vit julklapp. Då kan vi fortsätta besöka 30 000 ensamma människor i Sverige.



I år kan du köpa dina julklappar av oss på Röda Korset. Så här fungerar det: köp vårt paket och ge bort till någon du tycker om. Paketet är tomt, förutom en text i locket. Där står det att den som fått paketet är med och gör livet lättare för många i Sverige. För det vi samlar in på den här kampanjen går till att ge människor lite extra värme och gemenskap. Det gör att vi bland annat kan besöka tusentals ensamma människor runt om i Sverige.

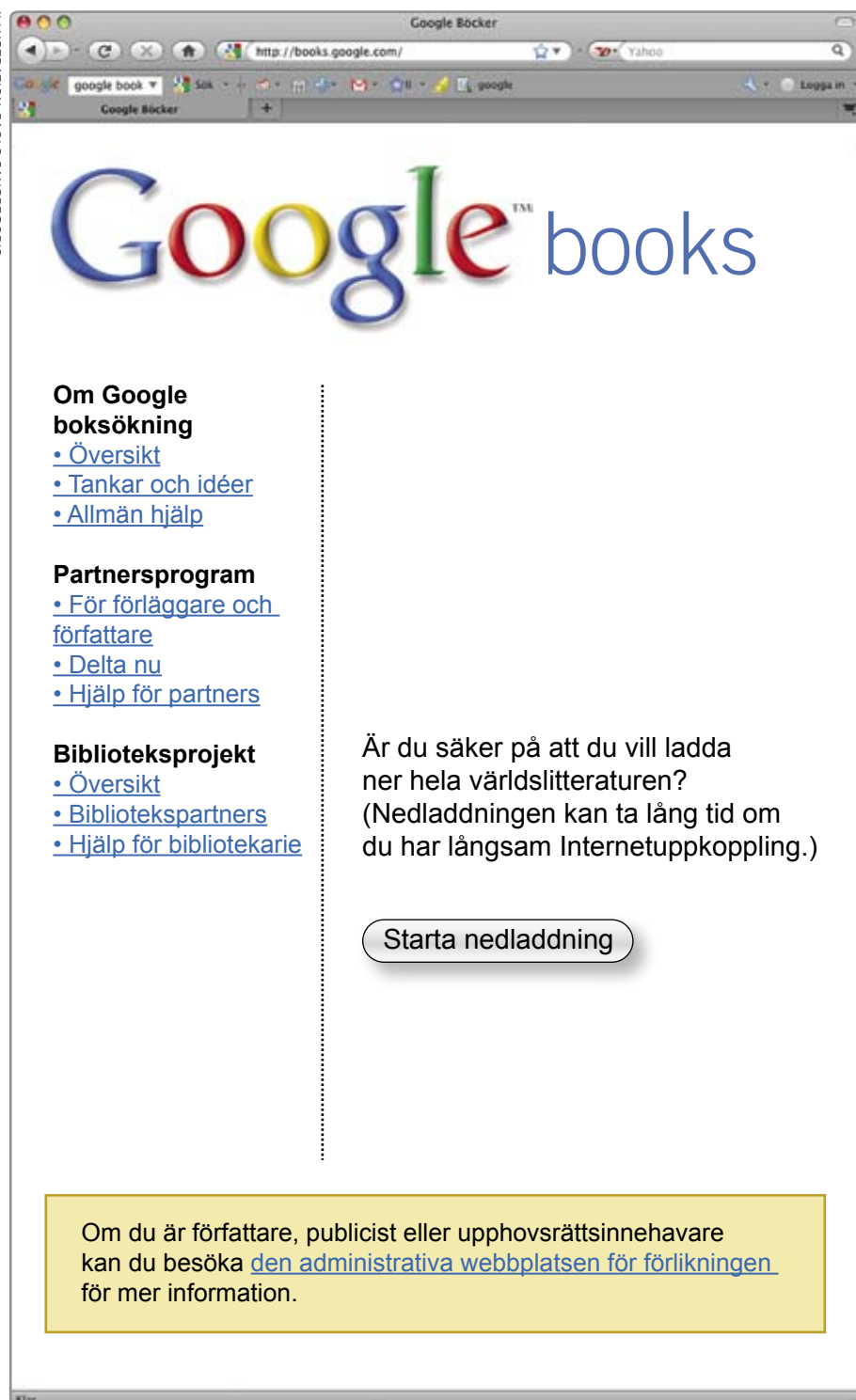
Du kan köpa julklapparna av våra insamlare, på våra mötesplatser och på www.redcross.se. Du kan också bidra genom att sätta in pengar på pg 900 800-4. God jul.

 **RödaKorset**

Google backar i reviderat avtal

Efter massiv kritik från förlag och förläggareföreningar i framför allt Europa har sökjätten Google tvingats revidera innehållet i det förlikningsavtal som ingicks hösten 2008 mellan sökjätten å ena sidan och den amerikanska förläggareföreningen AAP och det amerikanska författarförbundet Authors Guild å den andra.

ILLUSTRATION: PAOLO SANREGORDIO



AV HENRIETTE ZORN

DET NYA, reviderade avtal som lämnades in till amerikansk domstol i mitten av november omfattar inte längre utländska böcker utan endast böcker som har upphovsrättsskyddats i USA eller publicerats i Kanada, Storbritannien samt Australien. Avtalet omfattar alltså endast verk utgivna i de stora engelskspråkiga länderna. För dem gäller i princip samma regler som fanns i ursprungsavtalet: Google får rätt att använda böckerna och upphovsrättsinnehavarna har rätt till ersättning men avsäger sig samtidigt möjligheten att stämma sökjätten för eventuella upphovsrättsintrång. En avtalspunkt som varit föremål för kritik är att om man önskar stå utanför avtalet måste man aktivt säga ifrån, "opt out". Gör man inte det godkänner man alltså avtalet automatiskt. På den punkten ändras ingenting för de länder som omfattas av det reviderade avtalet.

Från Googles sida säger man också att de böcker som redan har skannats in från andra länder än dem som det nya avtalet nu omfattar, ska plockas bort från databasen – inte automatiskt men på begäran från rättighetsinnehavarna.

En grundbult i kritiken, inte bara från svensk sida, handlar i hög grad om Googles tillvägagångssätt. Om det bara varit fråga om inskanning av Biblar från 1500-talet hade det väl knappast blivit någon stor sak av det hela. Men utan att fråga om lov satte Google igång att skanna böcker som är skyddade av upphovsrätt, också skannerlösa verk – böcker som skyddas av upphovsrätt men vars upphovsmän inte kan spåras.

Verk som ingen lagt anspråk på är bl.a. en punkt som i det reviderade avtalet har specificerats.

Det ursprungliga avtalet stipulerade att Book Rights Registry (ett registreringskontor för bokrättigheter som ska representera författare, publicister och andra rättighetsinnehavare och som också administrerar utbetalningarna till upphovsmännen) skulle spåra rättighetsinnehavare som inte gett

sig till känna och å deras vägnar ta hand om intäkterna, dock i högst fem år. Om ingen därefter hittats eller ställt krav på pengarna skulle intäkterna från dessa verk gå till att bekosta organisationens allmänna verksamhet eller delas upp mellan andra rättighetsinnehavare. Det reviderade avtalet specificerar nu att upp till 25 % av intäkterna från utkrävda verk kan användas till att försöka hitta rättighetsinnehavare också efter fem år. Tillgångar från utkrävda verk ska förvaltas för rättighetsinnehavares räkning i åtminstone tio år. Därefter kan Book Rights Registry ansöka om att få distribuera dessa tillgångar till tex icke-kommersiella organisationer som främjar litteratur och läsning. Book Rights Registry kommer nu också att bestå av en förtroende-man som godkänts av domstol och som har till uppgift att representera rättighetsinnehavarna till verk som ingen gjort anspråk på, bevaka deras intressen och licensiera deras verk till tredje part i enlighet med gällande lag.

Det ursprungliga avtalet gav bla folkbibliotek möjligheten till fri och gratis tillgång (Free Public Access Service) via dedikerade datorer (när det gällde folkbibliotek: en terminal per biblioteksbyggnad). Det reviderade avtalet gör det nu möjligt för Book Rights Registry att tillåta en ökning av antalet "public access terminals" på ett folkbibliotek. Man klargör också att rättighetsinnehavare kan välja att göra sina böcker tillgängliga gratis eller tillåta återanvändning under Creative Commons eller andra licenser. Rättighetsinnehavare kan, precis som förut, välja att ändra på och ta bort restriktioner för hur Google kan visa böckerna och tex hur många sidor ur böckerna som användare har rätt att skriva ut.

Från Googles sida framhåller man att det reviderade avtalet inte ändrar de sätt som användarna kan få tillgång till böcker och som beskrivs i det ursprungliga avtalet: läsare kan se utdrag ur och köpa böcker, användare kan ges tillgång genom försälda prenumerationer på hela databasen till institutioner och genom bibliotekens fria tillgång via dedikerade terminaler. Det reviderade avtalet begränsar däremot eventuella framtida och ytterligare kommersiella modeller som Google och Book

Rights Registry kan komma överens om inom följande områden: print-on-demand, nedladdning av filer samt prenumerationer till konsumenterna.

Inalles är revideringen av avtalet ett bakslag för Google eftersom det innebär att miljontals titlar inte längre är med i det digitala biblioteket. I väntan på att distriktsdomstolen i New York ska ta ställning till avtalets giltighet kan berörda parter anmäla nya invändningar. Inget datum är satt men antagligen i början av nästa år, kommer en sk Fairness Hearing hållas för att avgöra om avtalet är "rättvist, adekvat och förnuftigt".

Bakgrund Google Book

GOOGLES PROJEKT att skapa ett globalt världsbibliotek på internet har pågått sedan 2004. Det började som ett samarbete med ett antal stora forskningsbibliotek i USA. Studenter fick betalt för att skanna in stora mängder böcker – målet var att digitalisera alla världens böcker.

Idag har över 10 miljoner böcker digitaliserats, enligt sökjätten själv. Om en bok är allmän egendom, dvs inte längre skyddas av upphovsrätten, kan läsarna bläddra igenom hela boken, eller ladda ned och läsa den Off Line. Om boken skyddas av upphovsrätt, och om bokens publicist eller författare inte är med i Googles partnerprogram, kan man bara läsa grunduppgifter om den, som i ett kortregister. I vissa fall kan man läsa ett par utdrag eller meningar, få en glimt av boken (sk snippets eller strängvy). I anslutning till informationen om boken finns länkar till bibliotek där boken kan lånas och i vissa fall även länkar till de bokhandlar som Google samarbetar med som säljer boken.

Vissa titlar som fortfarande skyddas av upphovsrätten visas med tillstånd av publicister och författare. Dessa kan man bläddra igenom med "begränsad förhandsgranskning" precis som i en bokhandel, men man får inte se fler sidor än de som upphovsrättsinnehavaren har gjort tillgängliga.

Sedan 2004 har en tvist mellan sökjätten och de amerikanska förläggarna och författarna pågått. Sedan representanter för den amerikanska bokbranschen gick samman i en grupp talan mot

Och Google kommer inte att ge sig. Genom förhandlingar med förlag och förläggarorganisationer vill man försöka nå avtal för den europeiska marknaden, tex via liknande partnerprogram som man redan har med över hundra länder världen över, men med ett innehåll som liknar det nu reviderade avtalet.

Oavsett om man är positiv eller negativ till denna megasatsning på ett digitalt bibliotek så är det lätt att ge kritikerna rätt på en punkt: Att avtalet är omfattande, snårigt och komplicerat. Att överföra det till svenska och därtill begriplig sådan tycks vara omöjligt. I alla fall att döma av de försök som gjorts. ■

Google för brott mot upphovsrättslagen, pågick förhandlingar i över två år. Hösten 2008 förlikades parterna slutligen i ett över 300 sidor långt avtal.

Avtalet gäller för böcker som har publicerats före 5 januari 2009. Det omfattade författare i hela världen men gällde för böcker som getts ut på den amerikanska marknaden och som inte längre trycks eller säljs kommersiellt (sk out of print). Det handlar alltså om böcker som inte går att köpa nya över nätet, oavsett varifrån man köper dem. De flesta europeiska böcker säljs inte i USA och betraktas därmed som "out of print" (se även BBL nr 3/2009).

Avtalet har fått mycket kritik och stött på partrull i flera europeiska länder, däribland Sverige med Svenska Förläggareföreningen i spetsen. Bland annat menar man att avtalet strider mot Bernkonventionen, att den information som gått ut rörande avtalet inte nått alla rättighetsinnehavare och dessutom vänder man sig emot att svenska rättighetsinnehavare blir bundna av ett avtal tecknat mellan amerikanska parter i USA.

Sveriges Författarförbund har varit mer positiva till Googles boksökningsprojekt och till avtalet som man menar ger författarna bättre villkor än vad många svenska förlag erbjuder.

Kritiken fick Google att backa i mitten av november då man presenterade en reviderad variant av förlikningsavtalet och som lämnats in till amerikansk domstol.

Man ska inte döma hunden efter håren

Vad är det som fångar barnets intresse för en bok och leder till att barnet väljer att läsa den? I Umeå genomfördes ett projekt för att få svar på den frågan.



FOTO: CAROLA LINDSTRÖM

AV CAROLA LINDSTRÖM

– Tack vare projektet Barns smak har barnen kommit i kontakt med nya böcker. De har blivit medvetna om att en bra bok inte alltid har en rolig framsida och tvärtom, säger Vicky Uhlander.

PROJEKTET "Barns smak" genomfördes av Kerstin Lindgren, universitetslektor i pedagogiskt arbete/språkets didaktik, Umeå Universitet och Eva Nordlinder, fil dr i litteraturvetenskap/barnlitteratur, Länsbiblioteket i Västerbotten. De skapade en modell som kan användas av lärare och bibliotekarier för att träna barnen i att göra aktiva val och utveckla sin förmåga att diskutera böcker.

– Sverige ligger långt under samtliga internationella medelvärden när det gäller aktiviteter kring böcker och läsning i skolan. Studier har visat att en tredjedel av alla elever i årskurs 4 aldrig pratar om vad de läst, varken hemma eller i skolan, säger Eva Nordlinder.

Projektet genomfördes första gången under läsåret 2006/2007 med stöd av Kulturrådet. Sju tredje- och femteklasser i Umeå kommun deltog och projektledarna besökte varje klass vid fem tillfällen. Allra först gjordes läsvaneenkäter, där eleverna fick svara på frågor om exempelvis läsfrekvens, favoritböcker och fritidsintressen. Därefter valde projektledarna ut tio

böcker för årskurs 3 och tio böcker för årskurs 5. Böckerna skulle vara nyutkomna och helst inte ingå i någon serie. Bokomslagen scannades in och visades på Overhead i klassrummet vid projektledarnas nästa besök. Eleverna fick diskutera varje omslag utifrån frågor som: Är det här en bild som väcker läslust? Vad tror ni den här boken handlar om? Barnen fick också rösta på sitt favoritomslag bland de tio och en vinnare korades. Vid nästa besök läste projektledarna första sidan ur varje bok. Barnen fick inte veta titeln eller se omslaget. Även då fick de kommentera och rösta fram den bok de tyckte var bäst. Klassens lärare fick senare klassuppsättningar av de två vinnarböckerna och bearbetade dem på olika sätt, till exempel genom högläsning, läsgrupper, eller genom att rita egna omslag till böckerna. Slutligen kom projektledarna tillbaka för boksamtal i halvklass med eleverna.

– Lärarna berättade efteråt att eleverna var mer engagerade i läsningen nu när de själva fått ta ansvar för att välja böcker, berättar Eva Nordlinder.

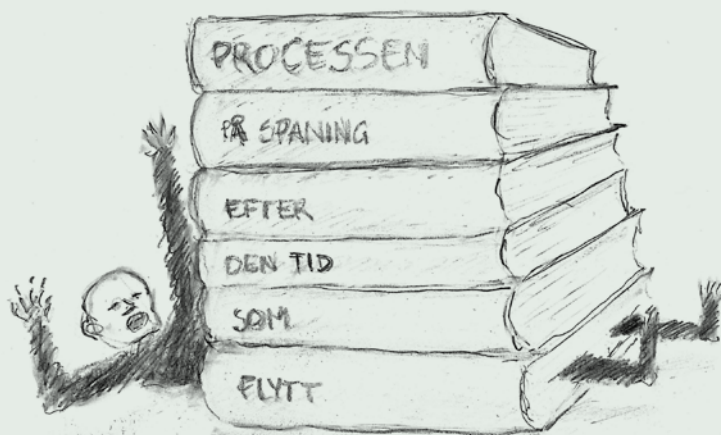
– Barnen fick också en ny insikt: att man inte ska döma hunden efter håren.

Metoden som projektledarna arbetat fram visade sig vara lätt att upprepa och variera. Därför introducerades projektet i ytterligare 25 klasser i Västerbottens län under läsåret 2007/2008. Då drev skol- och barnbibliotekarierna projektet vidare i skolor runtom i länet. En av dem var Wiveca "Vicky" Uhlander, som är skol- och barnbibliotekarie samt litteraturpedagog på Umedalens bibliotek i Umeå. Första gången gjorde Vicky Uhlander precis enligt den modell som projektledarna utformat. Året därpå valde hon att genomföra projektet på bilderböcker i årskurs två.

– Jag ville se om modellen kunde fungera även på böcker för yngre barn.

Under höstterminen 2008 genomförde Vicky Uhlander projektet på nytt, då med kapitelböcker i årskurs 2 och 3.

– Barnen tycker att projektet är intressant, de märker att deras åsikter betyder något och att vi vuxna respekterar deras åsikter. De älskar omröstningarna. Jag gör dem spännande,



som en Robinson-omröstning. Barnen får skriva på lappar vad de röstar på. Sedan läser jag långsamt upp resultatet, en lapp i taget. Under tiden markeras på tavlan hur många röster varje bok får. Barnen tycker att det är hur spännande som helst!

Projektets syfte har varit att träna barnen i att göra aktiva och medvetna val samt att motivera valen, för att hitta sin egen smak och lust till läsning, vilket Vicky Uhlander intygar har fungerat:

– Tack vare projektet har barnen kommit i kontakt med nya böcker. De har blivit medvetna om att en bra bok inte alltid har en rolig framsida och tvärtom. Kanske har de även blivit introducerade till nya författare.

En ytterligare tanke bakom projektet har varit att man vill utveckla barnens förmåga att argumentera och diskutera litteratur. Forskning har visat att boksamtal är centralt för att utveckla barnens språkförmåga, förmåga till reflektion och läslust, samt i förlängningen till en förbättrad läsutveckling. Därför har det visat sig viktigt att jobba med böckerna efter att man röstat fram vilka böcker som blivit vinnare.

– Vi har fått många lärdomar av projektet, konstaterar Eva Nordlinder.

– Under vårt arbete insåg vi att eleverna var ovana att prata om böcker. Många barn saknar användbara ord för att samtala om litteratur. Därför måste de möta en större variation av författare, texttyper och genrer för att göra dem mindre osäkra vid nya möten med litteratur.

Eva Nordlinder har nyligen fått bidrag från Kulturrådet för att göra en större studie av allt material – enkäter och bokkommentarer från cirka 600 barn i Västerbotten. Studien beräknas vara klar under våren 2010 och förhoppningsvis kan den leda till att få fram nya rön om barns smak och val av läsning samt ge en inblick i barnens tankevärld och fantasi. Fram till dess sprider sig ”Barns smak” vidare till andra skolor. Bibliotekarier skapar variationer på metoden, som att rösta på baksides-texter eller klassiker.

– Självt är jag sugen på att testa metoden på högstadieelever, säger Vicky Uhlander. ■

Artikelförfattaren är frilansjournalist

Bibliotekarien som biktpräst

AV KRISTIAN FREDÉN

JA, JAG vet ju att du upplevt detta. Du är på en fest där du inte redan känner alla. Inte långt efter att du presenterat dig själv och vad du jobbar med får någon av de andra festdeltagarna plötsligen något ängsligt i uppsynen och ber att få ta dig av-sides. I bakgrunden spelas Lars Winnerbäck. Glad och uppsluppen och intet ont anande följer du med. Så, efter en lång inandning, kommer det:

”Du vet, jag måste erkänna för dig... jag läser *aldrig* böcker.”

Följt av en suck av uppgivenhet men också av lättnad över att ha berättat det. För min del har det hänt så pass många gånger nu att jag verkligen börjat fundera. Inte varför det alltid spelas Lars Winnerbäck i bakgrunden men hur denna skuld känsla uppkommer. Detta behov av att bikta sig för mig. Kanske är det något liknande för dietister. Människor kommer fram och avslöjar hur osunt de äter. Katastrofscenarierna är förstås att man enbart äter snabbmat respektive inte läser en enda bok men det finns också ett enormt mellan-skikt. Man äter för mycket vitt bröd eller läser för mycket *Arn*.

Det går alltid att skämmas. Även bibliotekarier emellan finns skammen. Joyce’ *Odysseus* sitter som en stor sten i bröstet, tung och oläst. Sedan finns naturligtvis ändå de som faktiskt läst den och kanske rent av läst samtliga band av Prousts *På spaning efter den tid som flytt*. Detta är nu inget hinder för att skämmas då de ju trots allt inte läst på *originalspråk* och vad är det då värt egentligen?

Som sagt: det går alltid att skämmas. Man kan dessutom möta festdeltagare av ett helt annat slag.

”Du som är bibliotekarie, du måste väl ha läst allt av Nobelpristagaren.”

”Näe... Hemskt ledsen.”

”JASÅ INTE???!! Men du kan väl åtminstone säga om Kafkas *Processen* ska tolkas religiöst eller som en spegling av alienationen i ett kapitalistiskt samhälle!?”

”Nja, har väl inget facit på det precis.”

”Men för böffvelen – vad lär ni er egentligen på er utbildning då?!”

Ja, det är för hemskt. Förmodligen borde vi verkligen skämmas, liksom de som biktat sig på festerna. Det är i alla fall vad jag brukar hävda.

”Läser du inte böcker?! Det är ju fruktansvärt! Vidrigt!”, brukar jag säga åt dem.

Detta tas regelmässigt som ironi och följs av ett befriat leende.

Nästa gång ska jag nog insistera.

”Det är inget att flina åt – du är illa därän! Kom förbi bibblan så snart du kan så ska jag ordinera dig två Duras och en Beckett! Du kan skölja ner det med lite Nesser om du vill.”

Det kan låta hårt, men vi bibliotekarier har väl egentligen inte mindre ansvar än dietisterna. En sådan skulle knappast generat säga att ”Jaja, det gör man ju som man vill” åt vare sig självsvält eller en kost bestående av inkom wienerbröd. Fast det är klart, det här resone-mangnet bygger ju på att det finns god litteratur. Det vet vi visserligen att det gör, men man vill ju för den sakens skull inte vara någon partykiller. Istället rör vi nervöst omkring med drinkpinnen i glaset, nynnär med till musiken. Fast då sänker vi samtidigt garden för en helt annan fråga.

”Jaså, gillar du också Lars Winnerbäck?”

BBL:s Dubbelkryss

Är teddybjörnens förebild.	A	37	35	126	107	1	76	22	93
Påstås vara längre än allt annat.	B	105	121	50	6	61	111	57	16
Serveras med husmanskost.	C	122	7	3	34	80	95		
Sjukhusverktyg.	D	104	94	60	10	123	108	116	
Kan gälla både kärlek och pengar.	E	114	87	118	4	42			
Gott på sillbordet.	F	127	110	97	82	20	88	45	
Smakkoncentrat.	G	112	17	55	38	26	79		
Kan användas om turer i politiken.	H	29	70	52	8	23	117	14	
Sådan sjö innebär höga vågor.	I	73	5	109	27	40			
Den är nog bäst att försäkra.	J	101	59	85	78	41	47		
På modet.	K	100	68	124	53				
Kan falla från hans bröst.	L	72	64	120	96				
Kräver bindemedel.	M	54	25	69	36	67	66	48	
Ses på mången spelmansstämma.	N	62	13	99	56	46	9		
Illtiden och Odysseen.	O	2	24	74	32				
Ger väl många köksstolar.	P	119	98	65	115	81	43	83	
Madam Flod.	Q	77	106	90	28				
Finns i en böj.	R	89	102	71	84	113			
Den bör väl hållas i schack.	S	125	15	44	18	92	58		
Kan han ha på sig.	T	11	21	86	63				
Påverkar matsmältningen.	U	75	30	91	51	49			
Övergått från ett tillstånd till ett annat på natten.	V	31	33	12	39	19	103		

Julpyssel till BBL:s läsare. Anders Lundström har satt ihop ett dubbelkryss. Skriv in svaren på frågorna ovan i rutorna med en siffra. För sedan in respektive bokstav i rutmönstret här bredvid. Har du rätt lösning kan du läsa ett diktat. Begynnelsebokstäverna på svaren till frågorna bildar författarens för- och efternamn samt diktens titel. Lösningen publiceras i BBL nr 1/2010.

Gott Nytt Tillgänglighetsår 2010!

www.audioindex.se

audioindex
SPEAKING ENVIRONMENTS

1	A	2	O	3	C		4	E	5	I		6	B		7	C	8	H	9	N		10	D	11	T	12	V					
		13	N	14	H	15	S	16	B		17	G	18	S	19	V	20	F	21	T		22	A	23	H	24	O	25	M	26	G	-
27	I	28	Q	29	H	30	U	31	V			32	O	33	V	34	C				35	A	36	M	37	A	38	G	39	V	-	
40	I	41	J	42	E	43	P	44	S		45	F	46	N	47	J			48	M	49	U				50	B	51	U	-		
52	H	53	K	54	M	55	G		56	N	57	B	58	S	59	J	60	D	61	B			62	N	63	T	64	L				
		65	P	66	M		67	M	68	K		69	M	70	H	71	R	72	L	73	I	74	O	75	U	76	A	77	Q	78	J	
		79	G	80	C	81	P		82	F	83	P	84	R	85	J	86	T		87	E	88	F	89	R	90	Q	91	U	92	S	-
93	A	94	D	95	C			96	L	97	F	98	P				99	N	100	K	101	J	102	R	103	V						
		104	D	105	B	106	Q	107	A	108	D	109	I	110	F			111	B	112	G	113	R	114	E	115	P	116	D			
			117	H	118	E	119	P	120	L	121	B				122	C	123	D	124	K	125	S	126	A	127	F					.



Disc-Go-Roboto

Ser nästa års budget tuff ut?

Investerar i en reparationsmaskin för CD, DVD och Blu-Ray skivor så kommer Ni att kunna spara pengar (en säljklyscha, jag vet, men det är sant.). Varje skiva som Ni slänger kostar Er i snitt c:a 300:-. Det innebär att Ni endast skulle behöva laga från c:a 20 skivor för att Ni ska få tillbaka investeringen. Varför inte välja vår helautomatiska slipmaskin, Disc-Go-Roboto, som kräver minimalt med arbetskraft? Ladda maskinen med upp till 90 skivor på kvällen när Ni ska gå hem så är skivorna klara när Ni kommer tillbaka på morgonen dagen efter. Ni behöver endast reparera c:a 200 skivor för att maskinen skall vara betald. Då kan Ni koncentrera Er på Er kärnverksamhet istället.

Frågan är om Ni har råd att inte investera i en reparationsmaskin.

Reparera – INTE kassera.

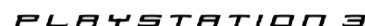


VMI 3550



Disc-Go-Devil

Ljusterövägen 3 184 95 LJUSTERÖ Tel. 08-470 50 40 info@cdreparatören.se www.totaldiscrepair.com



Birgitta Hansson & Anna Lyngfelt (red.)

Pedagogiskt arbete i teori och praktik: om bibliotekens roll för studenter och doktoranders lärande

BTJ, 2009



Denna antologi är redigerad av Birgitta Hansson, bibliotekarie vid Örebro universitet, och Anna Lyngfelt, pedagogisk utvecklare vid Göteborgs universitetsbibliotek. Förhoppningen är, enligt redaktörernas förord, att texterna ska "utgöra underlag för samtala lärare och bibliotekarier emellan, om kompetensområden, ansvarsfördelning och studenternas faktiska behov såväl inom den akademiska utbildningen som inom yrkesprofessionen". Mycket riktigt diskuterar många av bidragen utgångspunkterna för ett sådant samarbete och försöker identifiera de olika aktörernas ansvar, som i Olle Rimstens, Kajsa Gustafsson Åmans och Britten Ekstrands & Gunhild Seebass respektive bidrag. Det gör också Christina Tovoté i sin beskrivning av arbetet med att utbilda lärarna inom Humanistiska fakulteten vid Stockholms universitet i informationskompetens.

Vidare ges intressanta inblickar i undervisningspraktiker. Ett exempel är Anna Lyngfelts, Gunnar Oxelqvists och Annika Rydholms artikel om juriststudenters sökande efter och hantering av källor utifrån ett pilotprojekt vid Göteborgs universitet. Här utvecklas resonemangen om informationssökning inom utbildningskontexten respektive inom yrkespraktiken, bla med hänvisning till en artikel av Carol C. Kuhlthau och Stephanie L. Tama om yrkesverksamma juristers informations-sökning. Det leder till intressanta iakttagelser även om ett av resultaten – lite nedslående – visar att juriststudenterna knappast utnyttjar bibliotekariekompetensen i sin informations-sökning. I det sammanhanget bör ytterligare en artikel av just Anna Lyngfelt lyftas fram. Denna gång har hon tillsammans med Stefan Benjaminsson, Karin Henning och Lena Sundin skrivit om lärarutbildningens examensarbeten. Studien bygger på tretton intervjuer

och även observationer, som gjordes i samband med examinationsarbeten i Stockholm och Göteborg. Här blir spänningen mellan utbildningens krav på ett vetenskapligt förhållningssätt och önskemålen om att knyta examensarbetet till den kommande yrkespraktiken påtaglig. Det förs också givande resonemang kring problemet att informationskompetens inte kan ses som en generell kompetens som är direkt överförbar från en kontext till en annan. Detta blir extra intressant med tanke på de blivande lärarnas roll att undervisa elever i att söka information, och där bla Anna Lundh och Olof Sundin i tidigare studier visat att högskolans utbildning i informationskompetens är föga relevant för det dagliga arbetet som lärare.

Dessa båda studier är kanske de av bidragen som tydligast knyter an till bokens inledande teoretiska kapitel skrivet av Ola Pilerot och Jenny Hedman, båda verksamma vid Bibliotekshögskolan i Borås. De ställer där frågan *Är informationskompetens överförbar?* Mot bakgrund av att det nu börjar komma studier som inte bara utmanar föreställningen om informationskompetens som en allmän och generell färdighet utan också att den oproblematiskt kan överföras från en praktik till en annan, så håller jag med författarna om att det i högsta grad gagnar utvecklingen av undervisningen i informationskompetens att ställa frågan. Genom att närläsa tre texter utifrån ett behavioristiskt, ett fenomenografiskt och ett sociokulturellt perspektiv blottlägger Pilerot och Hedman brister i framförallt det behavioristiska förhållningssättet. De förordar därför de andra, mer kontextbundna förhållningssätten – framför allt det sociokulturella som erbjuder "ett reflekterande och icke-normativt förhållningssätt med möjlighet att utveckla informationskompetens för såväl en studiepraktik som en kommande yrkespraktik". Det hade varit fruktbart att se ett sådant perspektiv utvecklat i vissa av bidragen i antologin.

I bokens sista kapitel, skrivet av Jan Nolin docent i vetenskapsteori och även han verksam vid Bibliotekshögskolan i Borås, utmanas våra föreställningar om universitets- och högskolebibliotekens roller. Utifrån resonemang kring informationsbegreppet och bibliotekariens och forskarens olika roller inom informations- och kunskapspraktiken byggs en plattform för ett nytt samarbete. Även han visar att en avancerad informationskompetens måste vila på en sociokulturell förståelse

av vetenskaplig kompetens. De resonemang han avslutningsvis för kring högskolebibliotekens förändringsprocesser kan bilda underlag för en lång rad kvalificerade diskussioner kring bibliotekens roller, långt utöver den pedagogiska kontexten.

CATTA TORHELL, chef för Bibliotek & läranderesurser, Högskolan i Borås

Elina Druker

Modernismens bilder: den moderna bilderboken i Norden

MAKADAM, 2008



Modernismens bilder är titeln på Elina Drukers avhandling i litteraturvetenskap vid Stockholms universitet. Tyvärr definierar inte författaren vad hon avser med modernism, begreppet är tämligen flytande.

Med modernism menar man i allmänhet den avantgardistiska rörelse som uppstod vid 1900-talets början.

Den modernistiska bilderboken för barn ska ses mot bakgrund av det förändrade samhällsklimatet efter kriget. Ny arkitektur och stadsplanering, tekniska framsteg, revolutionerande grafisk formgivning och reklam omgestaltade den visuella miljön. Och en ny pedagogik såg barnet som framtidshoppet, som skulle fyllas – och formas – med kunskap och fantasi. Bilderboken blev en arena för unga konstnärer och författare att i modernistisk anda pröva nya idéer och uppslag. Lusten och energin sprakade och synergieffekterna verkade inspirerande.

Det var i Danmark som de första modernistiska bilderböckerna växte fram, inspirerade av sovjetisk konstruktivism. En pionjär var Egon Mathiesen med sin *Katten med de blå ögonen*, uppbyggd som en filmberättelse. I flera uppslag springer hunden "backe upp och backe ned" med katten på ryggen och jag minns hur min dotter galltjöt när jag försökte hoppa över något uppslag. Bladvändningen blev här till ett "temposkapande moment", som Druker säger. Egon Möller Nielsen byg-



Erik Lindfelt

"Vi har inte sett slutet än"

ger också på denna teknik som ett spår med den röda tråden, som löper genom *Berättelsen om Någon*. Barnet ska aktiveras, liksom i hans lekskulpturer som författaren glädjande nog berör.

I Sverige är förstås Ingrid Vang Nyman med sina illustrationer till *Pippi Långstrump* den stora förnyaren. Hennes omkullkastade perspektiv och klart lysande färgfält förefaller än idag radikala. En annan, idag nästan bortglömd formgivare och konstnär, är Eva Bellow som även hon arbetar med klara färgfält i den för tiden typiska tvåfärgstekniken. Och i Finland lyser Tove Janssons stjärna så starkt och hennes bildvärld är så genomanalyserad att det är svårt att säga något nytt. Hellsings verk kommenterar Druker endast sparsamt, lite synd därför att illustratörer som Poul Ströyer och Stig Lindberg med sina helt skilda stilar, den ene konkretist, den andre surrealist, vore värda en bredare genomlysning.

Typografins betydelse för den moderna barnboken kan knappast underskattas och där lyfter Druker fram norrmannen Zinken Hopps *Trollkrittet*, helt i dadaistisk anda, där form, färg och text samspelar visuellt. Ett sant allkonstverk!

Ett tämligen oplöjt fält, och därför speciellt intressant, är den fotografiska bilderboken som kom att skapa helt nya visuella koder. Redan 1932 illustrerade dansken Arne Ungermann en bok med fotokollage. I Sverige fick realismen på 40-talet fotfäste med Karin Fryxells berättelser om trollen *Sotlugg och Linlugg*, gestaltade mot fotobakgrunder. Senare, på 50-talet, kom Anna Riwwin-Bricks böcker om barn från andra länder med lätt exotiserande inslag.

Elina Drukers huvudtes är att "bilderboken är ett medium utanför de gängse litterära och konstnärliga fälten". Hon lyckas väl med att påvisa detta, men jag saknar en vetenskaplig metod. Druker är snarare redogörande än analyserande. Kanske ligger avhandlingens största förtjänst i att hon ser bilderboken i ett nordiskt perspektiv. Hennes språk är fritt från akademisk jargong, vilket gör att volymen vänder sig till en bred läsekrets, barnbibliotekarier inte minst. Tråkigt då att boken fått en sådan konventionell formgivning, De många bilderna kunde ha inspirerat till, just, ett mer modernistiskt upplägg.

INGER FREDRIKSSON

Fil.dr i konstvetenskap

DET VAR NÅGON gång i våras. Chefen för Jönköpings stadsbibliotek, min närmaste medarbetare och för denna tidning känd tecknare, tittade bekymrat på mig.

– Det kommer att bli som i början av 90-talet. En riktig smäll...

Han visste vad han talade om. Hade varit med förr. Då – för snart 20 år sedan – drevs räntan upp till 500 procent.

– The sky is the limit, sa riksbankschef Dennis tyngd av stundens allvar. För att därpå släppa kronan fri. Den sjönk som en sten.

– Ett misslyckande är det och skall kallas ett sådant, skorrade Bildt, då statsminister.

– Den som är satt i skuld är icke fri, predikade Göran Persson, som efter valvinst blivit finansminister och tvingats möta småfinland finansvalpar i New York.

Nej, som på 90-talet har det väl inte riktigt blivit – än. Då slogs jobb ut i mängd, banker knäade, företag dog som flugor. Offentliga budgetar pressades till det yttersta. Nästan som Lettland och Island idag. Värnskatte infördes. Ja, den är ju faktiskt kvar. Och vi sa ja till EU.

Bland mycket annat stängdes bibliotek på löpande band. Bara i Jönköpings kommun försvann runt tio filialer på några år. Men så hade kommunen hela 25 stycken också, det fanns några att ta av. I ett fall hann man stänga. Men inte tömma, vilket blev räddningen för lilla Österängen. Politiskt maktskifte kom emellan. Idag lever det biblioteket i högönsklig välmåga. Men Österängsborna har inte glömt. Fortfarande oroar de sig för nedläggning.

Biblioteksbladet har, i det nummer du nu håller i handen, gjort en rejäl genomgång av

läget inför kommande år. På många håll ser det synnerligen tufft ut. Men jämfört med i våras har det ljusnat en del. Så ser ju också krisen ut att vända snabbare än vad många trott. Dock har vi kanske inte sett slutet.

I Eskilstuna gick det som för Österängen i Jönköping på 90-talet. Fyra filialer hann stängas – men inte tömmas. Och kommer nu att återuppstå sedan kommunledningen skjuttit till nya stolar. Kjulaborna och de andra får nog sända en tacksamhetens tanke till Anders Borg och hans miljardpaket till kommuner och landsting tidigare i höstas. Och kanske också till nästa års val.

Ändå skall ett par miljoner bort i Eskilstuna. Biblioteksledningen verkar inte alltför bekymrad. Besparingen klaras framförallt genom att minska biblioteksservicen till kommunens skolbarn. I sak finns där en poäng. Det är inte helt ologiskt att skolbiblioteken sköts via skolbudgeten och kulturbudgeten används till folkbiblioteken. Kriser kan driva fram rimliga renodlingar. Men ändå – vi vet att hårt ansatta rektorer inte alltid har skolbibblan högst på prioriteringslistan. Då blir det eleverna som får betala när de kommunala nämnderna gör boskillnad. Samtidigt som kommunkassan till syvende og sist är gemensam.

Hur gick det då i Jönköping? Mitt beslut att sluta löste (tyvärr) en del av besparingsknuten. Bibliotekschefstjänsten vakanssattes. Och min gode vän från textens början fick utökade befogenheter. Hoppas inte det var smällen han talade om...

Ber därmed att få önska God Jul och – trots budgetläget – ett Gott Nytt 2010!

Musikens ställning på biblioteken – förr och nu



Musik är ett område där det har hänt enormt mycket det senaste halvsekle, både vad gäller teknik och spridning. Esther Thegel har därför valt att undersöka hur musikärbetet på biblioteken har förändrats.

AV ANNA KÅRING WAGMAN

ESTER THEGELS uppsats *Musikavdelningar ur ett tidsperspektiv. En kvalitativ studie av musikavdelningarna på fem folkbibliotek* bygger på intervjuer med personer som arbetar med musik vid fem folkbibliotek och tar avstamp i den finska biblioteksforskaren Sanna Taljas tre perspektiv på musikbibliotek.

Taljas första inriktning kallas *det bildande perspektivet*. Bibliotekets uppgift anses vara att vidarebefordra kultur till invånarna och det bör finnas ett brett utbud av de viktigaste verken och artisterna, inte minst inom klassisk musik. Beståndet ska spegla musikhistorien och olika genrers utveckling och byggas upp långsiktigt och utifrån kvalitetsaspekter. Personalen har en nyckelroll eftersom de har kunskapen att välja ut kvalitetsmusik.

Ett annat sätt att se på bibliotekets musikutbud är *det alternativa perspektivet*. Bibliotekets främsta uppgift anses då vara att erbjuda alternativ till det kommersiella musikutbudet. Målet är att användarna ska bli aktiva lyssnare med en egen smak. Klassiker är inte lika viktiga som i det bildande perspektivet. Biblioteket ska i stället erbjuda det svåråtkomliga och överraskande, och bibliotekarierna ska vara specialister på att söka upp alternativ musik. Vanliga genrer är världs- och folkmusik, indiemusik och jazz.

Det tredje synsättet kallas *det efterfrågestyrda perspektivet* och här sätts medborgarnas smak och intresse främst. Bibliotekarierna ska inte bestämma vad som är bra musik eller vad som ska köpas in. Deras uppgift är att ta reda på vad användarna vill ha och erbjuda detta, eftersom verklig kulturell demokrati innebär att makten att definiera kulturella

värden innehas av medborgarna. Kommerciellt producerad musik ses inte som förkastlig, utan som en värdefull del av kulturen.

Uppsatsförfattaren frågar sig om de tre perspektiven kan kopplas ihop med olika epoker och vilket synsätt som dominerar idag.

Under musikavdelningarnas etableringsperiod kan bildningsperspektivet sägas ha dominerat. Musikverksamhet påbörjades på svenska folkbibliotek runt 1950 och blev vanliga på 1960- och 1970-talen. I början lyssnade ofta användarna på musik på plats, eftersom många saknade egen grammfon eller bandspelare. Ungdomar var den största användargruppen och biblioteken anordnade inte sällan lyssnarcirklar och konserter. Till en början bestod bestånden till största delen av klassisk musik.

I takt med att allt fler fick möjlighet att lyssna på musik hemma blev det mindre vanligt att komma och lyssna på musik på biblioteken. Under 1980- och 1990-talen satte i stället fler igång utlåningsverksamhet, särskilt när de lätthanterliga CD-skivorna introducerades. Med tiden utgjorde pop och rock en större del av beståndet än klassisk musik. Den alternativa synen på uppdraget kunde märkas allt oftare och på 1980-talet, och framför allt på 1990-talet spreds efterfrågeperspektivet till fler bibliotek.

De senaste åren har både avlyssning och utlåning av musik minskat och studiecirklar och konserter förekommer inte särskilt ofta. Idag erbjuder däremot många bibliotek möjligheter att ladda ner musikfiler eller lyssna på strömmande musik. Ungdomar är fortfarande en viktig användargrupp, men de kommer inte i lika stor utsträckning idag som tidigare. Medelålders män och personer med utländsk bakgrund är i stället vanliga användargrupper.

Även om de tre perspektiven har dominerat under olika perioder har de hela tiden förekommit parallellt i diskussioner om bibliotekens uppdrag. Uppsatsförfattaren kan också hitta samtliga perspektiv i de intervjuer som genomförts i samband med uppsatsen. Till exempel framträder bildningsperspektivet tydligt när några av de intervjuade bibliotekarierna hänvisar till bibliotekets folkbildande uppdrag. En av de intervjuade bibliotekarierna beskriver att han fortfarande köper in vinylskivor för att få en historiskt täckande samling och en annan berättar att han utesluter vissa artister eller massproducerad populärmusik av kvalitetsskäl.

Det alternativa perspektivet i intervjuerna framkommer tex genom att man strävar efter att ge användarna aha-upplevelser. Ett bibliotek anser sig ha en unik samling och sparar det som användarna annars kan tänkas ha svårt att få tag på. En bibliotekarie besöker frisørsalonger i förorterna där man säljer annars svåråtkomliga skivor. Någon uttrycker misstro mot färdiga paket, till exempel Musikwebb, där utbudet styrs av skivbolagen och bibliotekarierna inte längre kan göra ett urval.

På ett liknande sätt framkommer också det efterfrågestyrda perspektivet i intervjuerna. Flera av biblioteken har fått direktiv om att inköpen ska styras av användarnas efterfrågan och man menar att det inte är bibliotekariernas uppgift att avgöra vad som är bra eller inte. Några har på användarnas begäran börjat köpa in dansbandsmusik eller *Hits for kids*, vilket man inte gjorde tidigare.

Det verkar alltså idag som att ingen av samsyn kring varför musikverksamheten ska finnas eller hur den ska utformas. De intervjuade upplever också att det inte är lika roligt att arbeta med musik idag. Tidigare hade bibliotekarien exklusiva kunskaper om

Upptäck och utnyttja!

VARJE ÅR SKRIVS ungefär 240 magister- och masteruppsatser vid de biblioteks- och informationsvetenskapliga institutionerna i Lund, Borås, Växjö, Uppsala och Umeå. Sedan våren 2009 finns en söktjänst på Svensk Biblioteksförerings hemsida för dessa uppsatser.

De uppsatser som finns sökbara är från 2008 och framåt. Dessa går att söka på författare, titel, lärosäte och år. De kan också sökas utifrån vilken bibliotekstyp som uppsatsen berör (fängelse-, folk-, företags-, forsknings-, sjukhus-, skol- eller specialbibliotek samt bokbussar). Dessutom är uppsatserna indelade i ett trettiotal kategorier utifrån det ämne som uppsatsen behandlar. Man kan på så sätt få fram uppsatser som handlar om ABM, användarvanor, bemötande, bibliometri, informationskompetens, lokaler, marknadsföring, pedagogik och vetenskaplig publicering, bara för att nämna några exempel.

Via söktjänsten kan alla uppsatser som publicerats elektroniskt laddas ned i fulltext, vilket så gott som samtliga är. De flesta uppsatser skrivs klart i slutet av höstterminen och snart läggs därför närmare 200 nya uppsatser in i söktjänsten.

Månadens uppsats – där en uppsats väljs ut per nummer – har blivit ett uppskattat inslag i BBL. Och söktjänsten gör det alltså möjligt att på ett enkelt sätt ta del av fler.

Söktjänsten hittas i vänsterspalt på Svensk Biblioteksförerings hemsida (www.biblioteksforeningen.org) under fliken Fakta & Forskning och vidare under rubriken Uppsatser. **HZ**

musiksamlingen, man hade tid att klippa ut recensioner och gå runt i skivbutiker. Flera vittnar om ett stort personligt intresse och till och med kärlek – till beståndet. Idag finns inte tid till samma fördjupning och bibliotekarien behöver inte ha samma kunskaper.

Flera känner också att musikavdelningen är hotad. Trots att musik tillhör det mest utlånade märker man att utlånen minskar och att ungdomar inte lånar lika mycket som tidigare. Man funderar på om det finns någon anledning att ha speciella musikavdelningar i framtiden, om bibliotekets uppgift reduceras till att förmedla musikfiler. Flera nämner en oro över upphovsrättsliga frågor, exempelvis att biblioteket blir sårbart om man inte längre äger sitt bestånd utan endast förmedlar musikfiler.

Uppsatsen ger intrycket av att många musikavdelningar idag – gör det bästa av situationen – utifrån otillräckliga resurser och ibland motsägelsefulla mål. Uppsatsförfattaren är däremot optimistisk och tror att musikbiblioteken kommer att fylla en viktig funktion även i framtiden; musikbiblioteken har hela tiden anpassat sig till användarnas behov och den tekniska utvecklingen och de kommer förmodligen även i framtiden att hitta sin uppgift. Flera bibliotekarier nämner till exempel att man vill arbeta mer med demoverksamhet och att hjälpa lokala artister att sprida sin musik. Sådana initiativ i kombination med musikbibliotekariernas starka personliga engagemang gör att det finns all anledning att tro att musikavdelningen på folkbiblioteket kommer att hitta sin funktion och sina metoder även framöver. ■

Esther Thegel: Musikavdelningar ur ett tidsperspektiv. En kvalitativ studie av musikavdelningarna på fem folkbibliotek, Institutionen för ABM, Uppsala universitet 2009.

Ommöblering i DIK-toppen

DIK:s ordförande Karin Åström Iko och vice ordförande Karin Linder byter plats med varandra. Det har en enhällig DIK-kongress beslutat. Båda har i sex år varit ordförande respektive vice ordförande för DIK. Inför kommande kongressperiod (2009–2012) blir nu Karin Linder ny förbundsordförande och Karin Åström Iko sitter kvar i styrelsen som vice ordförande.

Vad gäller de övriga tio ledamöterna i förbundsstyrelsen beslutade DIK:s kongress om fem omval och fem nyval.

Omvaldes gjorde Lars Aldemark, som har varit nästan 40 år i PR-branschen och arbetar nu som seniorkonsult på Synovate Sweden; Anna-Lena Dynesius, som arbetar som logoped inom länslogopedi i Norrbottens läns landsting; Lars Einarsson, som är enhetschef vid länsmuseum i Kalmar och projektledare för de marin arkeologiska undersökningarna av regalskeppet Kronan; Katrin Hellers, kultursekreterare i Tierps kommun, som för tillfället är föräldraledig samt Erik Palm, som är avdelningschef på Norrlandsoperan Musik.

Valda nya i DIK:s styrelse är Anna-Stina Axelsson, utvecklingsledare på Regionbibliotek Stockholm där hon arbetar med biblioteksutveckling och kompetensutveckling för bibliotekspersonal; Lena Sundberg, bibliotekarie på Malmö stadsbibliotek; Susanna Lindberg, som jobbar som redaktör på Bibliotekstjänst, framför allt med recensioner av fackböcker på svenska och engelska, men också med olika urvalstjänster för bibliotek; Helena Leidebrant, antagningshandläggare på Verket för Högskoleservice, just nu föräldraledig samt Simon Roos, anställd på Västra Götalandsregionen, förvaltningen Kultur i Väst, som konstkonsulent och projektledare.

Dessa ska styra förbundet fram till nästa kongress 2012. **HZ**

SÄTT FÄRG PÅ VINTERN!

Boktråg i valfri kulör
vid beställning senast 28/2-09
(prisexemplet avser boktråg utan rygg och kan EJ kombineras med andra rabatter)

BOKTRÅG från 2985,-

BIKETJANST
BIBLIOTEKSINREDNINGAR

www.biblioteksinredningar.se / telefon: 0472-300 36 / e-post: info@biketjanst.se





AV TOTTIE LÖNN

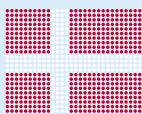
CANADA



Ett dilemma

Hur långt sträcker sig en medborgares rätt till kunskap och information? Vad har biblioteken för ansvar? Vid Vancouver Public Library har man satt gränsen vid kunskap om hur man kan ta livet av sig. Efter att ha sökt juridisk rådgivning vägrade bibliotekschefen att ge en organisation för dödshjälp, "Exit International", tillåtelse att hålla en workshop i huvudbiblioteket. Seminariet skulle även omfatta en enskild presentation för dem över 55 år som önskade information om självmordsmetoder. Historien har uppmärksammats i kanadensiska medier.

DANMARK



Mer musik

Musiken står för 12,5 % av utlånen men får enbart 3 % av bibliotekspengarna, enligt danska medier. Inför förhandlingarna om biblioteksavgiften arbetar nu "Komponistsammenslutningen" med ett förslag om en digital biblioteksavgift. Även politikerna sägs vilja omfördela pengarna.

Bibliotekens lagliga nerladdning av musik har tredubblats på ett år, enligt bla Danmarks radio. Samtliga bibliotek i landets 98 kommuner ger denna service. Alla med en adress i Danmark kan ladda ner musik gratis via www.netmusik.dk, men det är biblioteken som ska betala till musikförlagen och rättighetsorganisationen Koda. Budgeten för 2010 är åtta miljoner danska kronor.

FINLAND

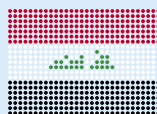


Fria databaser

Arto och Linda är två nationella databaser som blir gratis tillgängliga via webben för allmänheten 2010. Arto är en referensdatabas med inhemska artiklar och Linda är universitetsbibliotekens samkatalog. Finansieringen av den fortsatta skötseln är inte klar.

(www.biblioteken.fi)

IRAK



Irak-skatter på internet

Google lägger ut foton av Iraks kulturskatter på nätet i början av 2010, skriver The Guardian (24/11). Det rör sig om fler än 14 000 bilder på oskattbara föremål från stenåldern och de rika forna babyloniska, assyriska, sumeriska och islamska kulturerna.

Ungefär 15 000 föremål stals från museet då det plundrades i samband med den USA-ledda invasionen 2003. USA har med rätta kritiserats för att trupperna inte skyddade museer och bibliotek, trots både nationella och internationella varningar. Det vittnade om okunnighet om världskulturarvet och var ett kulturellt så väl som ett politiskt misstag. Många krafter har sedan dess varit i rörelse för att försöka reparera förlusterna. Uppskattningsvis har bara en tredjedel, eller 5 000 föremål återfunnits, enligt museichefen Amira Edan. Av säkerhetsskäl har de flesta föremålen inte kunnat visas för allmänheten, trots att museet åter öppnade tidigare i år. Internetprojektet finansieras av Google och USA:s utrikesdepartement gemensamt.

MEXIKO

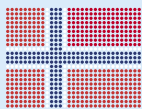


Mexikos bokmässa

Världens största spanskspråkiga bokmässa ägde rum i storstaden Guadalajara i slutet av november. Omkring 1 600 förlag från 40 olika länder deltog. Hedersgäst i år var Los Angeles, som ju för övrigt har en stor andel invånare (ca 35 %) med latinamerikanskt ursprung. Enligt programmet kunde man lyssna till bla Carlos Fuentes, Orhan Pamuk, Ray Bradbury och Mario Vargas-Llosa. Besökarna kunde också delta i en mängd seminarier och konferenser varav flera arrangerades för speciella yrkesgrupper som t ex bibliotekarier. Bokmässan är den näst största i världen. Det är bara Frankfurtmässan som är större.

(www.fil.com.mx)

NORGE



Integrerat samarbete

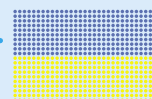
Bibmus finns bara på Rennesøy folkebibliotek i Rogaland. "Vi är de

första i världen", säger bibliotekschefen Bjørg Kristin Helland Bø stolt i en intervju i Bok og Bibliotek (2009:5). Men vad är Bibmus? Jo, det är en samlokalisering av arkiv, bibliotek och museum. Visserligen finns det samarbete mellan arkiv, bibliotek och museer på andra håll, men knappast så integrerat som här.

Biblioteket svälde över sina gränser medan det sovande bygdemuseet i andra änden av kulturhuset bara hade ett fyrtiotal besök under hela året 2002. En lösning var integrering. Med hjälp av projektmedel från ABM-utvikling upprättades Bibmus. Det är resultatet av ett samarbete mellan Rennesøy kommune, Ryfylkemuseet, Rogaland fylkeskommune och Statens senter for arkiv, bibliotek og museum.

Mellan museets temavis utställda museiföremål, installationer och informations-tavlor finns bibliotekets böcker som speglar temat utan att därför nödvändigtvis ha med kommunens historia att göra. I anknytning till exempelvis temat mat och trädgård finns bibliotekets alla böcker som berör dessa ämnen att tillgå. Datorer med tillgång till hemsidor ger mer information om museidelen. Här finns också en arkivdel med gamla bygdeböcker. Lokalen är gratis samlingslokal för de knappt 4 000 invånarna i den lilla kommunen. Så kan t ex trädgårdsföreningens medlemmar hålla sina möten här, beskåda museiföremålen, och låna trädgårdsböcker samtidigt. Fler lånar nu böcker och Bibmus har dessutom lockat till skolklassbesök. Även turister har hittat hit. Bibmus är ett exempel på hur samarbete kan göra mycket i en liten kommun.

UKRAINA



Bättre tomater

En by i Ukraina har fördubblat sin tomatproduktion tack vare tillgång till utbildning och fri internet på det lokala biblioteket. Hur det har gått till visas på en YouTube-video som avser att informera om "Bibliomist Global Libraries program". Detta program bekostas av bidrag från Bill och Melinda Gates Foundation och genomförs av International Research and Exchanges Board. Mönsterbiblioteket i Ukraina fick utrustning och utbildning genom USA-ambassaden.

(American Libraries 2009:nov.)

Bästa boksajten 2009

BOKTIPSET.SE har utnämnts till "Årets bästa boksajt" av affärstidningen Internetworld. Affärstidningen InternetWorld presenterar varje år sin topplista över Sveriges 100 bästa sajter. Boktipset.se som lanserades i våras. Juryns motivering: "På Boktipset uppfylls verkligen visionen att skapa Sveriges sociala knutpunkt kring böcker och läsning. Förutom skraddarsydda lästips är sajten ett utmärkt forum för att kommentera böcker, blogga och diskutera litteratur. Med personligt anpassade rekommendationer och många sociala verktyg utmanar den digitala bokhyllan vår fysiska på alla plan."

Boktipset är en mötesplats för bokläsare som uppmärksammats stort under det gångna året, bl a för att kändisar har öppnat dörren till sina privata bibliotek och betygssatt alla böcker de läst.

Sajtansvariga är Einar Hestmann och Sigge Eklund som kommenterar utnämningen med att "vi visste att det fanns ett stort behov av en mötesplats kring böcker på nätet, men anade aldrig att sajten skulle bli så här omtyckt. Kanske är anledningen till framgången att läsande är någonting väldigt personligt – vilket gör att medlemmarna snabbt blir intima med sajten och varandra."

Till Sveriges bästa sajt utnämndes OmVård.se där man kan söka och jämföra vårdgivare.

HZ

Databas för jämställdhet

KVINNOHISTORISKA samlingarna vid Göteborgs universitetsbibliotek har i samarbete med Nationella sekretariatet för genusforskning utvecklat en databas för jämställdhet. Databasen, som går under namnet Jämnda, är tänkt att vara till hjälp i arbetet med jämställdhetsintegrering. Jämställdhetsintegrering innebär kortfattat att ett jämställdhetsperspektiv införlivas i alla verksamhetsområden och i alla led av beslutsfattande, planering och utförande av verksamheter.

Basen vänder sig till jämställdhetsarbetare, praktiker och konsulter inom organisationer och myndigheter som vill söka efter forskningsrön, offentliga utredningar och annan litteratur som avhandlar jämställdhetsintegrering. Andra målgrupper är forskare och studenter som söker information och översikter om jämställdhetsforskning, jämställdhetsforskare och tillämpad genusforskning.

Jämnda, som lanserades i början av december, ger också tips på litteratur om jämställdhet i bredare mening.

Databasen är en del av portalen "Jämställ.nu – allt om jämställdhetsintegrering". En beta-version av portalen ligger ute sedan i början av december och innehåller, förutom databasen Jämnda, bl a nyheter, beskrivning av jämställdhetsmål, lärande-exempel, länkar och en årtalslista.

Jämställ.nu är en satsning som skett i samarbete mellan Europeiska Socialfondens Temagrupp Likabehandling, Nationella Sekretariatet för Genusforskning, Sveriges Kommuner och Landsting samt Vinnova. Hösten 2008 inleddes arbetet med att skapa förutsättningar för en gemensam portal om jämställdhetsintegrering.

HZ

<http://jamda.ub.gu.se>
<http://www.jamstall.nu>

PERSONALLÖST + INKÖP PÅ ENTREPRENAD = UTVECKLING?

"Bibliotekens verksamhet genomgår i dag många förändringar. Den traditionella rollen att låna ut böcker och inspirera kring litteratur har genom den nya tekniken kompletterats med krav på digitala tjänster. I dagarna provas det första personallösa biblioteket där varje låntagare kan låna genom ett eget kort. På andra håll har själva inköpen lagts ut på entreprenad så att bibliotekarierna med sin gedigna utbildning istället kan ägna all tid åt att vägleda och locka till läsning. Det är bra att biblioteken utvecklas och förnyas."

Hans Wallmark (M), Helsingborgs Dagblad 13.11. 2009

*Vi önskar alla våra kunder
en riktigt God Jul*



KIITOKORI
SPECIAL VEHICLES
www.kiitokori.fi



**Biblioteksbladet
på webben
– med rss**

www.biblioteksbladet.se

Informativt om e-böcker

GANSKA LÄNGE NU har genombrottet förbådats. I närmare ett decennium har snacket gått i mer eller mindre omfattning. Men lite har hänt. E-boken finns men den har ännu inte på allvar kommit att konkurrera med den tryckta boken. Utbudet är begränsat och den läsapparat som ska förlösa marknaden finns men är än så länge dyr. Överhuvudtaget är prissättningen en omdiskuterad fråga för att inte tala om frågor som på olika sätt berör rättsliga aspekter. E-boksbranschen är på många sätt en bransch som går i väntans tider. Men både i producent- och detaljistledet pågår ändå ett slags mobilisering för nu händer det saker, menar många. Snart kommer e-boken att slå igenom på bred front. Författarförbundet bla har redan förberett sig. I början av december kunde man berätta om satsningen Dejavu – ett publiceringsförlag som man startar i samarbete med två förläggare. Tanken är att ge ut boktitlar som förlagen inte längre vill satsa på och att vara ett alternativ för författare och översättare som vill ta kontroll över tidigare utgivna verk. Dejavu kommer till en början att tillhandahålla titlar som Print-On-Demand, då ett nytt exemplar trycks för varje beställning. På sikt ska verken också kunna konverteras till e-böcker avsedda för läsplatta eller bildskärm.

Vill man sätta sig in i det rådande läget på e-boksfronten kan man med fördel lägga lite tid på att läsa rapporten *E-boken – lätt att göra, svår att sälja*. Det är en fristående belysning av marknaden för e-böcker gjord av frilansjournalisten Sus Andersson för Svenska Förläggareföreningens räkning. Sus Andersson hävdade visserligen i radioprogrammet Nya Vågen att rapporten redan hade hunnit åldras bara på den månad som gick mellan tryckningen i oktober och publiceringen i slutet av november i år.

Den ger en gedigen kartläggning av var man befinner sig ifråga om e-böcker i såväl producent- som detaljistledet i Sverige och inte minst ges en internationell utblick som belyser läget i USA (e-boksförsäljningen har exploderat), Japan (mobilen som e-boksläsare är stort), Storbritannien (väntan på nya läsplattor hämmar marknaden), Tyskland (branschen går samman för att öka utbudet), Frankrike (momsen en het fråga), Danmark (trögt utom till biblioteken), Norge (fortfarande i startfasen) samt även Nya Zeeland och Taiwan.

Biblioteken behandlas ganska summariskt i rapporten. Man konstaterar att e-boken



när en stor publik, förra året lånades 80 000 e-böcker ut via biblioteken. Och på universitetsbiblioteken är utlånen av digitala resurser i form av e-böcker och databaser sammantaget fler än utlånen av tryckta böcker. Men det framgår i rapporten att förläggarna anser att biblioteksutlåningen av e-böcker hör till en av de mer problematiska frågorna. En förläggare anser att det inte "är rimligt med fri tillgång till ett obegränsat antal lån av nya böcker", en annan att det kan ha varit ett misstag att så tidigt släppa e-böcker till biblioteken eftersom "det kommer att göra det svårare att ta betalt".

Rapporten går också igenom begrepp, olika format och teknik kring e-böcker och e-boksläsare. Frågor som handlar om upphovsrätt, författaravtal, Googles satsningar och annat som mer berör de rättsliga aspekterna, som tex de rättighetsskydd som e-böcker förses med idag, behandlas antingen inte alls eller bara flyktigt. Frågor kring integritet och miljö berörs också. När det gäller miljöfrågorna refereras bland annat till en pågående studie vid Kungliga Tekniska Högskolan om e-bokens miljöpåverkan. Den blev nyligen klar och visar bla att läsplattan har en bit kvar innan den kan utses till årets julklapp ur ett miljöperspektiv.

HZ

Rapporten *E-boken – lätt att göra, svår att sälja*, kan laddas ner via:
[http://forlaggare.se/publikationer/rapporter/2009/e-boken---latt-att-gora-svar-att-salja-\(1\)](http://forlaggare.se/publikationer/rapporter/2009/e-boken---latt-att-gora-svar-att-salja-(1))



Vi skannar, digitaliserar och publicerar Sveriges kulturskatter.

På Uppsala universitetsbibliotek bidrar IPAC från Devo IT till att göra mer än 1.000.000 gamla boktitlar sökbara på nätet.

www.devo.se



Förtydligande och rättelse

I ARTIKELN "Ingen tillbyggnad av Stockholms stadsbibliotek – men fortsatt satsning av strukturen" (BBL nr 8/2009, s 21) intervjuas Inga Lundén. I en av utgångarna säger hon bla: "Det har från första stund funnits sakfel i skriverierna vilket varit förvånande. Tidningar publicerade i ett tidigt skede artiklar om att rädda rivningen av annexen, men en rivning har aldrig varit tanken."

Ingen tillbyggnad av Stockholms stadsbibliotek – men fortsatt satsning på strukturen

– DET ÄR LEDARER och två efterom jag är övertygad om att det hade blivit ett beslut om att bygga ut. Samtidigt är det inte bara tanken över att det har tagits ett beslut. Nu är det på plats vid ett annat stadium, säger stadsbibliotekens Inga Lundén som under flera år arbetat med projektet att tillföra ett nytt stadsbibliotek till Östermalm-Stockholm.

Publikumet har varit stort på planeringsstadiet. Inga Lundén säger att Stockholms stadsbibliotek ska se till att ha en tydlig satsning på att bygga ut. Det betyder att det ska vara en tydlig satsning på att bygga ut. Det betyder att det ska vara en tydlig satsning på att bygga ut.



Planerna på att bygga ut Stockholms stadsbibliotek fick enligt Inga Lundén från kultur- och utbildningsnämnden i ett beslut som också är godkänt av Stockholms stadsfullmäktige. Det betyder att det ska vara en tydlig satsning på att bygga ut.

Inga Lundén säger till BBL att man har för avsikt att bygga ut. Det betyder att det ska vara en tydlig satsning på att bygga ut. Det betyder att det ska vara en tydlig satsning på att bygga ut.

– Det har från första stund funnits sakfel i skriverierna vilket varit förvånande. Tidningar publicerade i ett tidigt skede artiklar om att rädda rivningen av annexen, men en rivning har aldrig varit tanken, säger Inga Lundén.

Hon säger att det är viktigt att bygga ut. Det betyder att det ska vara en tydlig satsning på att bygga ut. Det betyder att det ska vara en tydlig satsning på att bygga ut.

– Det är viktigt att bygga ut. Det betyder att det ska vara en tydlig satsning på att bygga ut. Det betyder att det ska vara en tydlig satsning på att bygga ut.

projektet till följande om ett bygg av ett nytt bibliotek vid Slussen ska vara över. Det betyder att det ska vara en tydlig satsning på att bygga ut.

Det betyder att det ska vara en tydlig satsning på att bygga ut. Det betyder att det ska vara en tydlig satsning på att bygga ut.

Det betyder att det ska vara en tydlig satsning på att bygga ut. Det betyder att det ska vara en tydlig satsning på att bygga ut.

Det betyder att det ska vara en tydlig satsning på att bygga ut. Det betyder att det ska vara en tydlig satsning på att bygga ut.

Det betyder att det ska vara en tydlig satsning på att bygga ut. Det betyder att det ska vara en tydlig satsning på att bygga ut.

Det betyder att det ska vara en tydlig satsning på att bygga ut. Det betyder att det ska vara en tydlig satsning på att bygga ut.

I det citatet har det blivit fel, enligt Inga Lundén:

– Alla som följt tävlingen och debatten vet ju att det vinnande förslaget inkluderade en rivning av annexen. Det som gick ut i de första flygbladen var ett upprop om att rädda Stadsbiblioteket från rivning! Något som förstas var raka motsatsen mot vad vi försökte åstadkomma. Vad vi ville var att ge Stadsbiblioteket ett nytt och värdigare liv genom att tillföra en kompletterande byggnad.

I artikeln påstås också att de 42 miljoner som staden satsar på Stockholmsbiblioteken vara en engångssatsning.

– Det är just det de inte är och som är så

bra. Vi hade tidigare 40 miljoner som ett engångsbelopp, men i 2010 års budget har vi fått dem i budgetramen, dvs de finns där år efter år som pengar att satsa på "Bibliotek i rörelse", det program som innefattar såväl nya/omskapade bibliotek som en uppdatering av vårt sätt att arbeta, säger Inga Lundén.

Sedan var det inte UNESCO som kritiserade byggplanerna som omfattade Stockholms stadsbibliotek utan ICOMOS. ICOMOS (International Council on Monuments and Sites), som är en obunden, världsomspännande organisation för professionella kulturmiljövårdare och UNESCO:s expertorgan för kulturmiljövård och Världsarvskonventionen.

HZ

fo:ra - möbler för information och inspiration

Tack alla biblioteksvänner för ett gott 2009.

Vi önskar Er alla en God Jul och ett Gott Nytt År. Välkommen att besöka oss på Möbelmässan i Älvsjö 9 -13 februari där vi kommer att visa några nyheter som vi hoppas skall inspirera Er inför kommande projekt.



SSC Lindvalls

Energivägen 11, 952 31 Kalix. 0910-72 59 39 www.sscgroup.se | Ett medlemsföretag i SSC

Kompetencegivande forløb

Abne kurser

Temadage

Konsulentbyråer

Lokaleleje

Takeaway og skræddersyede arrangementer

Kursusprogram Forår 2010

Kom på efteruddannelse i Danmark

Det nyste kursuskatalog fra Danmarks Biblioteksskole er udkommet med mange spændende og aktuelle efteruddannelsesstilbud.

Se blandt andet temadagen 'Ud af busken', der sætter fokus på bibliotekarens arbejde, når det foregår uden for bibliotekets vante rammer.

Du kan finde alle tilbuddene på:
www.db.dk/efteruddannelse

Det er også muligt at bestille et skræddersyet kursus til afholdelse lokalt i Sverige. Kontakt os og hør nærmere.

Kursus- og Konsulentafdelingen,
 Danmarks Biblioteksskole
 Birketinget 6
 2300 København S
 T: +45 3258 6066
 E: konsulent@db.dk
 W: www.db.dk/efteruddannelse



boktipset

MAN KAN naturligtvis fundera över hur det kommer sig att två svenska författare samma höst utkommer med böcker som på olika sätt borrar i samma tematik inom den genre som kommit att kallas vittneslitteratur: Förntelsen i det Hitlertyska väldet. Steve Sem-Sandberg gör det i kollektivromanen *De fattiga i Łódź* för vilken han fick Augustpriset och Per Agne Erkelius gör det i *Hotell Galicja*, som även den var nominerad till Augustpriset.

Kanske är det bara en slump. Kanske handlar det om ett djupt känt behov av att försöka förstå det ofattbara som på intet sätt blir begripligare bara för att tiden går.

För huvudpersonen i Per Agne Erkelius roman, författaren Franck, handlar det också om att uppfylla ett löfte. Det har hunnit gå över fyrtio år sedan han gav det, under en resa på Cypern i början av 1960-talet, till den unga israeliska kvinnan, Régine, som han mötte där och med vilken han upplevde en intensiv förälskelse som gav hopp om en gemensam framtid.

Av det blev ingenting, men hennes berättelse har han gömd i sitt innersta, burit med sig genom livet. Det handlar en judisk familjs flykt genom världskrigets Europa efter nazisternas kristallnatt. Den flykten gick också till Sverige där de efter kort tid utvisades – som "otjänligt invandrarmaterial", enligt den svenska utlänningsbyrån. Inte heller hos den mosaiska församlingen i Stockholm fanns något stöd att hämta: "Vi har inga problem med antisemitismen. Hittills. Vi vill inte ha

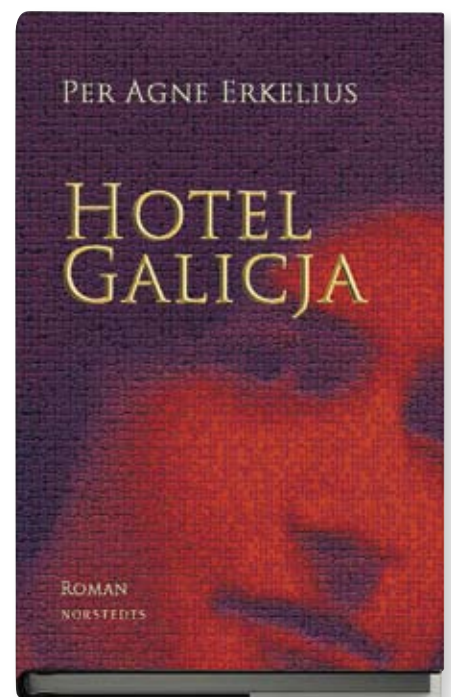
några nu heller. Så tyvärr, tack för besöket." En pragmatism så cynisk att man rodnar av skam, men skuldfrågan är också ett spår i denna roman.

Familjen tar sig vidare till Frankrike. Där blir de gripna och förda till uppsamlingsläger för vidare transport österut. Bara sjuåriga Régine lyckas komma undan. Där och då, strax efter den plötsliga skilsmässan från mamma, pappa och treårige lillebror, vet hon bara en sak: hon ska inte göra samma resa som de.

Författaren Franck gör den åt henne. Sent i livet och med tiden utmätt av cancersjukdom vill han uppfylla det löfte han gav henne: att försöka bringa reda i ovetskapens skräckbilder. Vad hände med pappa Joseph, mamma Emilie och lillebror Franck?

Utifrån en samtida position försöker Franck föreställa sig Förntelsen, vad som hände, hur det kunde hända och vad det som har hänt gör med människor. Han reser, läser protokoll, forskar, antecknar och fotograferar.

När romanens författare går i närmkamp med historien handlar det om att i detalj försöka rekonstruera det som hände Régines mamma, pappa och lillebror, internalisera just deras erfarenheter med sina egna, leva sig in i vad de tänkte, kände och såg och med fiktionens hjälp göra sig en bild av deras sista tid i livet. Det handlar om att föreställa sig stanken i uppsamlingslägren, bristen på hygien, hungern, rädslan, den minutiösa logistiken kring transporterna av både levande och döda – massmordens logistik. Per Agne Erkelius väjer inte för de grymma och ohyggliga detaljerna, brutaliteten, omfattningen... det är ibland mer än fantasin mäktar med. Det hade kunnat bli sentimentalt eller vibrerande av indignation men Erkelius närmar sig det svåra lågmält och varsamt som handlade det om ett sorgearbete. Romanens författare gör sina vandringar på plats, i förntelseläget i Oswiecim, det som kallades Auschwitz, dit



han rest för "se". Erkelius lyckas frammana bilden av en plats där allt existerar samtidigt: det förflutna och nuet, de levande och de döda, alla tider och alla historier.

HENRIETTE ZORN

Hotel Galicja
Per Agne Erkelius
Norstedts

Pedagogisk OrienteringsKARTA

WAGNER

www.wagnerform.se

Föreningsnytt

MATERIAL TILL FÖRENINGSNYTT MAILAS TILL:
pax@biblioteksforeningen.org

Betala medlemsavgiften före 8 januari - vinn IFLA-avgift!

I slutet av november fick alla medlemmar en avi på medlemsavgiften för nästa år och självklart vill vi gärna att alla medlemmar förnyar sitt medlemskap. Under 2010 fortsätter föreningen arbetet med sikte på valet i september, vi fördjupar vårt arbete med forskning och utveckling och är med och ansvarar för den internationella IFLA-konferensen i Göteborg 10–15 augusti.

BLAND ALLA MEDLEMMAR, enskilda och institutionella, som betalt medlemsavgiften senast den 8 januari lottar vi ut fem dagsbiljetter till IFLA-konferensen i Göteborg. Dagsbiljetten kan inte inlösas mot kontanter, däremot går det att använda biljetten som delbetalning om man önskar delta i konferensen hela veckan.

Har du några frågor om din avgift, skickar du din avi eller vill du korrigera dina kontaktuppgifter kontaktar du Eva Silverplats på föreningens kansli es@biblioteksforeningen.org eller 08-545 132 38.

Mer information om IFLA-konferensen finns på <http://www.ifla.org/en/ifla76>

Pax



Sök bidrag för IFLA-deltagande 2010

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING KOMMER under 2010 att ge sina medlemmar möjlighet att söka medel för deltagande på IFLA 2010 i Göteborg. Syftet är att möjliggöra för fler att ta del av konferensen och för att stimulera bibliotekens ökande internationalisering. Utöver det årliga IFLA-stipendiet kommer Svensk Biblioteksforening under våren även att utlysa resestipendier och volontärstipendier för deltagande i IFLA-konferensen i Göteborg. Mer information kommer i nästa nummer av BBL.

I ett första steg utlyses nu de sedvanliga årliga IFLA-stipendierna.

Följande kriterier beaktas:

- Den sökande deltar aktivt i Svensk Biblioteksforenings arbete, är t ex ledamot av utvecklingsråd, verksamhetsgrupp, kommitté, är kontaktperson för ett nätverk mm.
- Den sökande deltar aktivt i IFLA:s arbete och kan inte få kostnadstäckning på annat sätt.

Av stipendiesumman reserveras 25 procent att gå till förstagångsdeltagare på IFLA.

Då det av IFLA:s regler framgår att arbetsgivaren ska ta på sig att finansiera den anställdes deltagande i IFLA-arbetet ska den sökandes arbetsgivare motivera särskilt varför inte arbetsplatsen, helt eller delvis, kan finansiera IFLA-deltagandet. Detta gäller inte första-

gångsbesökare på IFLA.

Ansökningsblankett för detta stipendium finns på föreningens hemsida, www.biblioteksforeningen.org.

Sista ansökningsdag är 1 februari 2010. Framöver kommer information om de ytterligare stipendierna också att läggas ut på hemsidan.

Frågor besvaras av Wiviann Wilhelmsson, 08 – 545 132 32, ww@biblioteksforeningen.org

Nordisk konferens om upphovsrätt

I FEBRUARI NÄSTA ÅR arrangerar Norsk Biblioteksforening, BIBSYS och Oslo universitet en nordisk konferens om upphovsrätt. Medverkar gör bl a Stuart Hamilton, Senior Policy Advisor, IFLA HQ, som föreläser om Challenges of libraries and copyright in a global context. Harald Müller, Library Director, Max Planck Institute for Comparative Public Law and International Law i Heidelberg medverkar också med en föreläsning kring Challenges of libraries and copyright in a European context. Deltagare från hela Norden är varmt välkomna. Fullständigt program finns som pdf-fil i kalendariet på föreningens hemsida.

Julstängt!

Kansliet håller julstängt mellan den 21 december och den 6 januari! Den 7 januari är vi på plats igen som vanligt.

Kansliet

Ordföranden har ordet: IFLA – ett kollegialt möte mellan människor och idéer

SNART ÄR DET jul, sen är det sommar och så är det jul igen. Då kan vi se tillbaka på 2010 och fundera. Vad hände? Blev Sverige ett mer internationellt biblioteksland, mottagligare för impulser och med en större kulturell förståelse för vad som händer på andra håll i världen? Lät vi våra nordiska biblioteksinnovationer granskas och diskuteras av kollegor med andra glasögon? Vad lärde vi oss?

Det viktigaste med den internationella biblioteksorganisationen IFLA är det kollegiala mötet mellan människor och idéer från olika kultursfärer. Det är samtidigt det svåraste. Du måste förstå något av det samhälle som biblioteket verkar i för att förstå möjligheten och storheten i koncepten och idéerna. När du har gjort det är du rikare och har fått ett redskap att granska din egen verksamhet med.

Man kan välja förhållningssätt till IFLA. **Betraktaren** glider in och ut på seminarierna, upp och ned för utställningsgångarna. Storögt fascinerad inför de många språken och de olika klädstilarna. Alternativt vilsen eller irriterad på att man inte begriper någonting av vad som pågår inom det som synes ske. **Deltagaren** har skaffat sig en roll och vidgar utifrån den sitt kontaktnät och sin förståelse samtidigt som de nytryckta visitkorterna byts ut mot nya med exotiska e-postadresser. Eller en vänförfrågan i Facebook.

Även om IFLA-cirkusen turnerar världen runt och slår ned sina tältpinnar i en ny världsdel varje år, är det bara de som går in som **kommittémedlem** i någon av IFLAs över 50 arbetsgrupper och sektioner, som förbinder sig att delta varje gång under de år som de är valda. Det är dessa kollegor som tillsammans med IFLAs högkvarter i Haag är motorerna i IFLA såväl inför och under kongresser och mellanmöten. De ligger bakom arbetet med Unesco:s biblioteksmanifest, de har kontakter med andra organisationer och diskussioner kring standards och policies. Att kandidera till en sådan post är den mest aktiva IFLA-rollen man kan ha.

Är du, eller har du haft en sådan roll är du varmt välkommen att ställa upp i rollen som



IFLA-räv. Många av er, från hela Norden, finns med i det Advisory Board som arbetar för att ta tillvara alla goda erfarenheter och inte upprepa misstag. Ett sådant möte ägde rum i november och nästa är den 23 april. Som nybörjare kan du också ta kontakt med en av de 29 personer som ställer upp som resurspersoner. Se Svensk Biblioteksförnings hemsida.

Vill du jobba som **volontär**? IFLA i Göteborg behöver ungefär 200 volontärer. Se mer på föreningens hemsida.

Har du något att dela med dig av? Ett innovativt projekt, en intressant rapport? Beredd att **berätta** om det på engelska? Just nu pågår "Call for papers". Kolla IFLAs hemsida och ta kontakt med den sektion som verkar stämma med ditt ämne och skicka ett förslag med en kortfattad beskrivning före mitten av januari.

Ett för stort steg? Då kan du istället göra en affisch, en **"Poster"**, där du beskriver projektet så att det väcker kollegornas intresse och själv är med vid kongressen och presenterar det i en "Poster Session". Roligt och inte så märkvärdigt.

Förhoppningsvis får vi också klartecken att göra en **biblioteksutställning**, någonstans på mässan. En slags "Poster Session", där du och dina kollegor kan presentera ert bibliotek.

Utifrån någon av dessa roller kan du "hänga upp" ditt deltagande och har ändå gott om tid att möta dina nya kontakter i kaffebaren och sköna sittgrupper på mässan, på "Nightspots" och ute i det Göteborgska kulturfestivalvimmel.

Jag hoppas att få se dig i Göteborg till sommaren, om bara åtta månader. Men stopp: Inte så brått:

Först en schön lugn bokjull!

Inga Lundén,

Ordförande, Svensk Biblioteksförning

Ps. Svensk Biblioteksförning knyter just nu kontakter med Kenyas biblioteksförning för att utbyta erfarenheter, men också för att möjliggöra att vår nya vänförening kan vara kvar i IFLA, skicka representanter till president Ellen Tise's möte i Sydafrika och till IFLA i Göteborg. Det är väl en bra julkapp?!



Krister Hansson, Mats Herder och Gunilla Herdenberg diskuterade KBs kommande uppdrag.

Den pågående utvärderingen av bibliotekslagen och arbetet efter Kulturpropositionen var temat för Svensk Biblioteksförenings och Kungl. bibliotekets mycket populära konferens torsdagen den 3 december.

Fullsatt när nationell bibliotekspolitik diskuterades



Med på konferensen var bland många Elisabeth Aldstedt, Inger Edebro Sikström och David Jonsson.



Niclas Lindberg och Jan Ristarp i samtal med regeringens utredare Inger Eide-Jensen.



Sara Bengtzon och Bo Westas

REGERINGENS KULTURPOLITISKA PROPOSITION "Tid för kultur" behandlas av riksdagen den 14 december. I propositionen föreslår regeringen att KB, utöver sitt huvuduppdrag som forskningsbibliotek, får ett särskilt uppdrag att svara för nationell överblick, främja samverkan och driva på utvecklingen inom vissa övergripande biblioteksfrågor.

I kulturpropositionen framgår att regeringen avser att ge Kungl. biblioteket i uppdrag att ta fram en plan för hur detta praktiskt ska genomföras. Vid seminariet presenterade riksbibliotekarie Gunnar Sahlin och chefen för KBs avdelning för nationell samverkan Gunilla Herdenberg hur de nu förbereder sig inför det uppdrag som väntas komma från departementet.

Under hösten har också regeringen låtit Inger Eide-Jensen utvärdera bibliotekslagen vilket ska vara klart den 10 januari. Inger Eide-Jensen presenterade sitt arbete och de preliminära slutsatser som hon kommit fram till. Läs mer på sid 3 och 18 i detta nummer av Biblioteksbladet.

På kvällen arrangerade Svensk Biblioteksförening sedan sitt traditionsenliga medlemsmingel som i år hölls i TPBs nya lokaler vid Globen.

Pax



Bibliotekarierna Abdoulaye Doumbia och Moussa Kone gör uppehåll med bibliotekståget i Naguela.

Gott Nytt Biblioteksår!

Svensk Biblioteksförning tillönskar alla medlemmar och samarbetspartners ett riktigt Gott Nytt Biblioteksår.

FÖRENINGENS JULGÅVA GÅR i år till Mali för finansieringen av ett nytt solcells batteri till bibliotekståget i Bamako. Bibliotekståget består av en vagn som kopplas på tåget som går mellan Bamako (Mali) och Dakar (Senegal). Biblioteksresan görs fyra gånger om året och varje gång är vagnen ute i ca tre veckor. Den stannar då i tio byar mellan huvudstaden Bamako och gränsen till Senegal.

Varje stopp varar i två dagar och biblioteket är då öppet för alla. På kvällarna arrangeras populära filmstunder och då bänkar sig folk framför tåget på egna pallar. En TV sätts ut i ett specialtillverkat fönster på tåget och sedan visas först några informationsfilmer, sen en barnfilm (ofta tecknad) och därefter en långfilm.

.....Vagnen drivs av solceller och genom årets julgåva har tåget kunnat ersätta de gamla icke-fungerande batterierna. Läs mer om bibliotekståget på denna sida: <http://www.olpmali.gov.ml/wagon.htm>

Vilka var årets bästa barn- och ungdomsböcker?

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING DELAR varje år ut tre priser till de bästa svenska barn- och ungdomsböckerna. Nu kan du vara med och påverka genom att nominera dina favoriter bland 2009 års utgivning.

Du kan föreslå en eller flera böcker i de tre olika kategorierna:

Nils Holgersson-plaketten som delas ut till bästa barn/ungdomsbok, Elsa Beskow-plaketten som delas ut till bästa illustratör samt

Carl von Linné-plaketten som delas ut till bästa faktabok.

Böckerna ska vara svenska originalutgåvor. Nils Holgersson-plaketten och Elsa Beskow-plaketten delas endast ut till författare och illustratörer som inte har fått priset tidigare. På biblioteksförningens hemsida www.biblioteksforeningen.org finns en förteckning över tidigare pristagare.

Skicka dina nomineringar senast den 15 april till e-post: ww@biblioteksforeningen.org eller per brev till Svensk Biblioteksförning, Att: Wiviann Wilhelmsson, Box 70380, 107 24 STOCKHOLM. Fax 08-545 132 31.

Plaketterna delas ut i samband med Bok & Biblioteksmässan i Göteborg.

Ingrid Källström Nilsson
juryordförande

Våra konferenser

Sjukhusbiblioteken spelar roll för landstinget!

Sjukhusbibliotekskonferens i Eskilstuna 4-5 februari 2010

Sjukhusbiblioteken i Sörmland och Svensk Biblioteksförning bjuder in alla som arbetar på sjukhusbibliotek till konferens för att utbyta erfarenheter och diskutera verksamhetsutveckling. Vilken roll har sjukhusbiblioteken för implementeringen av EBM inom skilda landsting? Hur ser patientverksamheten ut? Hur långt har den tekniska utvecklingen kommit på landets sjukhusbibliotek? Detta och många andra frågor kommer att belysas under dessa dagar. Vi får bl.a. lyssna till BUS-biblioteket på Sahlgrenska universitetssjukhuset i Göteborg som berättar om det lyckade projektet som resulterade i utnämningen Årets bibliotek 2009.

Small and Proud

Change Through Action

Building the Future Library

International Conference Ulricehamn,

Sweden 10-11 februari 2010

Ulricehamn Public Library is about to undergo a transformation. In line with political ambitions and objectives, the public library will be moved to more suitable premises. What form should the small town library of tomorrow take?

How can we create the public library of tomorrow?

What role should the public library play in the local community?

How can the local library become a global platform?

How can international co-operation contribute to the development of small public libraries?

How can innovative library activities become a local development factor?

"Men den var ju min"

– om ny medieförmedling och upphovsrätt

Konferens i Umeå 15-16 mars

Konferensen tar sig an tre teman: upphovsrätten, boken och biblioteken i den digitala tidsåldern. Upphovsrätten är ifrågasatt. Författarna vill ha betalt medan läsarna vill ha tillgänglighet. Vem vinner? Boken ömsar skinn och blir digital, läsplattan rymmer snart ett helt bibliotek. Vad blir vår roll i denna sköna nya värld? Redan nu söker biblioteken nya vägar och omdefinierar sitt uppdrag som avatarer i Second Life eller personliga bokkonsulter i Facebook!

Program och anmälan se Svensk Biblioteksförningens hemsida www.biblioteksforeningen.org

Kalendarium

MAILA INFO TILL KALENDARIET: pax@biblioteksforeningen.org
FÖR VIDARE INFO SE HTTP: <http://www.biblioteksforeningen.org>

29–30 januari, Stockholm

Lagring ur ett bokhistoriskt och medialt perspektiv

Möjligheten att digitalt lagra stora informationsmängder har under de senaste årtiondena inte bara förändrat vardagslivet utan också i hög grad påverkat minnesinstitutioner som arkiv, bibliotek och museer. En för bokhistorien central fråga, nämligen relationen mellan lagringens objekt och det lagrades innehåll, har på olika sätt aktualiserats - för att inte säga uppgäraderats. Konferensens målsättning är att belysa lagrandets skiftande mediala villkor genom å ena sidan historiska tillbakablickar, å andra sidan analyser av mer nutida digital utveckling. Samtidigt är ambitionen att vidga vyerna.

ARR: Kungl biblioteket

MER INFO: www.kb.se/aktuellt/evenemang/2010/Januari/Bokhistorisk-konferens/

1–2 februari, Oslo, Norge

Nordisk konferens om bibliotek och upphovsrätt

En nordisk konferens om upphovsrättsfrågor. Medverkar gör bl a Stuart Hamilton, Senior Policy Advisor, IFLA HQ, som föreläser om Challenges of libraries and copyright in a global context Policy Advisor och Harald Müller, Library Director, Max Planck Institute for Comparative Public Law and International Law, Heidelberg, som föreläser om Challenges of libraries and copyright in a European context. Hela programmet finns som pdf-fil nedan.

ARR: Norwegian Library Association, BIBSYS and University of Oslo Library PDF-dokument PDF-dokument

4–5 februari, Eskilstuna

Verksamhetsutveckling på sjukhusbibliotek

Vill du som arbetar på sjukhusbibliotek träffa kollegor för att utbyta erfarenheter och diskutera verksamhetsutveckling? Vilken roll har t.ex. sjukhusbiblioteken för implementeringen av EBM inom skilda landsting? Vilken relation har de till FoU-verksamheten? Efterfråga de landstingsanställda främst tryckta medier eller e-resurser numera? Finns patientverksamheten kvar? Detta och många andra frågor kommer med stor sannolikhet ventileras på denna konferens.

ARR: Sjukhusbiblioteken i Sörmland

och Svensk Biblioteksforening

MER INFO: www.landstinget.sormland.se/Sjukhusbiblioteken

5 februari, Stockholm

Copyright för specialbibliotek - rättigheter & tveksamheter

Detta seminarium arrangeras för dig som arbetar med framför allt vetenskaplig information som oftast är copyrightskyddad. Talare: Helle Kasurab från NovoNordisk, Katarina Renman Claesson från Juridicum (SU), Mathias Willdal från Bonus Presskopier.

ARR: SFIS Utbildningsnämnd

MER INFO: www.sfis.nu

5 februari, Stockholm

Humanistiska forskningens nya infrastrukturer

En heldagskonferens på Stockholms universitet om bibliotek som infrastrukturrella värdar. Konferensprogrammet utgår från humanistiska forskningens infrastrukturrella handlingsplaner på nationella, nordiska och europeiska nivåer.

ARR: HISS-biblioteken

10–11 februari, Ulricehamn

Small and Proud, Change Through Action

Ulricehamns bibliotek står inför en omgestaltning. Enligt de politiska målen ska stadsbiblioteket flyttas till mer ändamålsenliga lokaler. Men hur ska framtidens lokala biblioteksverksamhet se ut? Jobbar Du med folkbiblioteksfrågor? Hur skapar vi morgondagens folkbibliotek? Vilken roll ska biblioteket spela i lokalsamhället? Hur blir det lokala biblioteket en global plattform? Hur kan internationell samverkan bidra till utvecklingen av svenska mindre bibliotek? Hur kan en nyskapande biblioteksverksamhet bli en lokal utvecklingsfaktor?

ARR: Kulturförvaltningen i

Ulricehamns kommun, Kultur i Väst Regionbiblioteket och Svensk Biblioteksforening.

10 februari, Stockholm

Definitely, Maybe eller Do the right thing

En kurs som betonar vikten av ett professionellt förhållningssätt, utvecklar deltagarens strategiska kompetens och visar på en rad inspirerande metoder för utvecklingsarbete! Regionbibliotek Stockholm och Karolinska Institutets

universitetsbibliotek arrangerar tillsammans en serie workshops i syfte att belysa reflekterande biblioteksarbete. Deltagarna träffas vid fyra tillfällen under våren med start den 10 februari.

ARR: Regionbibliotek Stockholm och Karolinska Institutets universitetsbibliotek

MER INFO: www.regionbiblioteket.se

25–26 februari, Edinburgh

Edge 2010

Global conference pushing the boundaries of public service delivery Edge 2010 is a must for Chief Executives, Directors, Heads of E-Government, Senior Managers and elected members involved in modernisation, transformation and delivering efficiencies.

ARR: Edinburgh inspiring capital

MER INFO: edge2010.wordpress.com

15–16 mars, Umeå

"Men den var ju min!" -Om ny mediaförmedling och upphovsrätt

Ändrad syn på upphovsrätten, bokens nya manifestationer och bibliotekens strategier för att möta dessa förändringar är teman för konferensen. Eva Hemmungs Wirtén, professor i biblioteks- och informationsvetenskap, Carl-Erik Engqvist, konstnär, och Pelle Snickars, forskningschef på KB, belyser upphovsrätten ur olika aspekter. Sociala medier och den virtuella världen Second Life tas upp. Håkan Plith från Studentlitteratur och Eric Schöldt från Sveriges Radio behandlar bokens framtid i sina föreläsningar.

ARR: Informations- och lånecentralen Umeå, Umeå stadsbibliotek, Länsbiblioteket i Västerbotten, Umeå universitetsbibliotek, Svensk Biblioteksforening och Regionforening Västerbotten

19–21 mars, Mariehamns stadsbibliotek

Mariehamns litteraturdagar 2010

Litteraturfestival i dagarna tre.

Tema SKUGGA. Biljetterna till kvälls-evenemangen släpps torsdagen den 11 februari kl. 10.00. Fri entré. Välkomna!

ARR: Mariehamns stadsbibliotek

MER INFO: www.litteraturdagarna.ax

14–16 april, Halmstad

Frihet, jämlikhet, facebook - Framtid för folkbiblioteken

Halmstadskonferensen 20-årsjubileum.

ARR: Regionbibliotek Halland m fl

25–28 maj, Chania, Crete, Greece

QQML2010

The 2nd Qualitative and Quantitative Methods in Libraries International Conference (QQML2010).

ARR: ASMDA-association

MER INFO: www.isast.org

10–15 augusti, Göteborg

IFLA 2010

IFLA World Library and Information Congress (WLIC) kommer att arrangeras i Göteborg 10–15 augusti.

ARR: IFLA, Svensk Biblioteksforening,

KB, Biblioteken i Göteborgsregionen m fl

14 augusti, Göteborg

Årsmöte Svensk Biblioteksforening 2010

Årsmötet 2010 hålls lördagen den 14 augusti kl 10.00 på Göteborgs stadsbibliotek. Sista motionsdag är lördagen den 19 juni. Vi uppskattar om medlemmar skickar in eventuella motioner betydligt tidigare.

ARR: Svensk Biblioteksforening

13–14 oktober, Högskolan i Borås

Mötesplats inför framtiden

Mötesplatskonferensen i Borås har kommit att fylla en viktig funktion för erfarenhetsutbyte och kontakt mellan utbildning, forskning och alla typer av biblioteksverksamhet. 2010 firar vi 10-årsjubileum!

ARR: Borås Stadsbibliotek och Bibliotekshögskolan i Borås

MER INFO: tinyurl.com/apdwld



● Historiska utsikter – MOT FRAMTIDA INSIKTER

*More people to the library.
More library to the people.*

Med Axiell Arena blir biblioteket mer än bara ett bibliotek. När besökaren letar efter – säg - en bok om vikingatiden hittar han boken, dryckeshornet, en cool hjälm, fornlämningar han inte visste fanns, ett och annat svärd, och mycket, mycket mer.

Med hjälp av metadata kan bibliotek, museer och arkiv numera få åtkomst till varandras objekt och erbjuda besökarna ett bredare och ännu mer inspirerande utbud via webben - dygnet runt.

För det känns ju onödigt att leta på många ställen, när det räcker alldeles utmärkt med ett. Allt som behövs är en dator med internetuppkoppling, en fråga som vill ha svar - och Axiell Arena, bibliotekets nya webbplats.

Vi hjälper dig synas

Axiell Arena är en ny webbplats för bibliotek som är byggd på Open Source. Från en central server erbjuds en hel mängd digitala tjänster - forum, grupper, chattar, recensioner, taggar, betyg och tips - alla till stor glädje för besökarna. Om de känner till dem.

Med vårt nya marknadsföringspaket hjälper vi dig synas även utanför biblioteket. Det väcker garanterat intresse hos besökarna - både de gamla och de alldeles nya och nyfikna.

Titta in på www.axiell.se, så får du se.

Kontakta oss - så berättar vi mer.

AXIELL

Creative solutions – expanding minds

Lund 046 270 04 00
Göteborg 031 710 29 50
Stockholm 08 705 80 17
www.axiell.se